

İnsan Hakları Bağlamında Göç ve Mültecilik Olgusu: Makine Öğrenmesi Tabanlı Bir Söylem ve İçerik Analizi Yaklaşımı*

The Factor of Migration and Refugee in the Context of Human Rights: A Machine Learning Based Discourse and Content Analysis Approach

Talha Turhan**
Beyza Alpaslan***

Özet

Bu çalışma, insan hakları bağlamında göç ve mültecilik olgusunu analiz etmektedir. Kayseri'de Temmuz 2024'te yaşanan olaylar incelenerek mültecilerin toplumsal kabul düzeyi ve medya söylemlerinin etkileri değerlendirilmiştir. Araştırmada, nitel ve nicel veri analizi içeren karma yöntem yaklaşımı benimsenmiş, doküman analizi, içerik analizi ve makine öğrenmesi tekniklerinden yararlanılmıştır. Veri kaynakları olarak resmî belgeler, medya haberleri ve sosyal medya içerikleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Ekşi Sözlük'ten elde edilen 500 yorum ve 150 haber metni, özellikle BERT tabanlı makine öğrenmesi modeli kullanılarak duygu analizine ve eleştirel söylem çözümlemesine tabi tutulmuştur. Bulgular, incelenen metinlerin %68,6'sının negatif duygusal yönelime sahip olduğunu ve söylemlerde "ötekileştirme", "suçlama" ve "tehdit algısı" temalarının baskın olduğunu göstermektedir. Medya söylemlerinin mültecilere yönelik toplumsal algıyı şekillendirdiği ve ötekileştirici temsillerin hak ihlallerini meşrulaştırdığı tespit edilmiştir. Araştırma, göç politikalarının uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu biçimde geliştirilmesi ve medya kuruluşlarının göç konusunda daha dengeli ve hak temelli bir habercilik anlayışı benimsemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, mültecilik, insan hakları, toplumsal algı, makine öğrenmesi.

Abstract

This study analyzes the phenomenon of migration and refugees within the framework of human rights. The research examines the events that took place in Kayseri in July 2024, evaluating the level of social acceptance of refugees and the discursive effects of the media. A mixed-methods approach, incorporating both qualitative and quantitative data analysis, was adopted. The study employed document analysis, content analysis, and machine learning techniques. Official documents, media reports, and social media content were analyzed using a BERT-based machine learning model for sentiment analysis and critical discourse analysis. The research analyzed 500 comments from Ekşi Sözlük and 150 news articles, finding that 68.6% of the texts contained negative emotional orientation with "othering," "accusation," and "threat perception" as dominant themes. The findings indicate that media discourses significantly shape social perceptions of refugees and that

* Geliş Tarihi: 04.03.2025 / Kabul Tarihi: 19.05.2025

** Öğr. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, Siyaset Sosyolojisi, talhaturhan@erciyes.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6638-0929

*** Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Bölümü Lisans Öğrencisi, alpaslanbeyza49@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9607-6514

othering representations legitimize rights violations. The research emphasizes the need to develop migration policies in line with international human rights standards and for media organizations to adopt a more balanced and rights-based approach to reporting on migration issues.

Keywords: *Migration, refugees, human rights, social perception, machine learning.*

Extended Abstract

This study examines the phenomenon of migration and refugeeism within the framework of human rights, with a particular focus on the events that took place in Kayseri in July 2024. By analyzing these events, the research evaluates the level of societal acceptance of refugees and the discursive effects of media narratives on public perception. Given the increasing politicization of migration issues globally, understanding the dynamics of media framing and its influence on public discourse is crucial for developing evidence-based policy recommendations. To achieve a comprehensive perspective, this study adopts a mixed-methods approach, integrating both qualitative and quantitative data analysis.

The research employs a combination of document analysis, content analysis, and machine learning techniques to assess how refugees are portrayed and perceived within the media and social media platforms. Data sources include official government reports, media publications, and social media content, ensuring a multifaceted evaluation of the subject matter. The methodological framework was structured to ensure a rigorous and systematic examination of both textual and numerical data, allowing for a holistic understanding of media discourse and its impact on social attitudes.

The study sample consists of 500 comments from Ekşi Sözlük and 150 news articles related to the Kayseri events. Through content analysis, recurring themes and patterns within these texts were identified, while BERT-based sentiment analysis enabled the measurement of emotional variations in discourse over time. The integration of these methodologies enhances the study's ability to identify not only overt but also subtle linguistic shifts that contribute to the broader discourse on migration.

Findings reveal that discourses surrounding refugees are significantly influenced by political rhetoric and media framing, often shaping public attitudes in a manner that reinforces dominant narratives while sidelining alternative perspectives. The sentiment analysis shows that 68.6% of the analyzed texts contain negative emotional orientations, with "othering," "accusation," and "threat perception" as dominant themes. Media representations tend to emphasize security concerns and economic burdens associated with migration, thereby shaping restrictive policy preferences.

The methodological approach employed in this research ensures robustness and reliability through multiple levels of analysis. The critical discourse analysis phase involved examining the linguistic structures and ideological functions of texts, while machine learning enhanced the depth of textual analysis by enabling the detection of latent patterns in discourse and sentiment, which may not be readily apparent through traditional analytical methods.

The study underscores the necessity of aligning migration governance strategies with international human rights standards, advocating for a more balanced approach that integrates humanitarian obligations with socio-economic considerations. A critical finding is that many media narratives prioritize security concerns over human rights imperatives, creating a policy environment where restrictive migration controls are favored. The research calls for greater accountability in media

reporting and urges ethical journalism practices that mitigate misinformation and sensationalism in migration discourse.

By integrating qualitative and quantitative analytical tools, this study offers a novel contribution to migration studies, demonstrating the value of interdisciplinary research methodologies in understanding complex socio-political phenomena. The combination of computational text analysis and traditional content analysis bridges the gap between human interpretation and large-scale data-driven insights, allowing for a more nuanced perspective on migration narratives. The findings provide valuable insights for policymakers, media professionals, and scholars working in the field of human rights and migration governance, emphasizing the need for adaptive and context-specific policy responses.

Additionally, this research highlights the significant role of digital platforms in shaping public discourse on migration. While traditional media remains a key influencer, digital media platforms amplify both pro-refugee and anti-refugee sentiments, contributing to a highly fragmented and polarized public perception. As migration issues continue to be at the forefront of global policy debates, it is crucial to develop evidence-based approaches that promote social cohesion, counter xenophobic narratives, and foster sustainable migration governance.

1. GİRİŞ

Göç, insanlık tarihinin en eski ve süreklilik arz eden olgularından birisidir ve insanoğlunun varoluşundan bu yana toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel dinamiklerle iç içe geçmiş bir süreç olarak varlığını sürdürmektedir. Göç, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek, daha iyi koşullara ulaşmak veya maruz kaldıkları olumsuz durumlardan kaçınmak amacıyla bulundukları coğrafyayı terk ederek başka bir yere hareket etmesi şeklinde tezahür eden karmaşık bir olgudur. Bu hareketlilik, bireylerin ikamet ettikleri toprakları (ülke, şehir, mahalle gibi) terk etmeleriyle sonuçlanırken, göçün nedenleri, türleri ve sonuçları açısından çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur (Duncan, 2020).

Bu çalışmanın özgün katkısı, göç ve mültecilik olgusunu üç boyutlu bir yaklaşımla ele almasıdır: Birincisi, makine öğrenmesi tabanlı duygu analizi ile geleneksel eleştirel söylem çözümlemesini bütünleştirerek metodolojik bir yenilik sunmasıdır. Bu metodolojik entegrasyon, medya söylemlerindeki örtük anlamları ve duygusal yönelimlerini sistematik biçimde ortaya çıkarabilmektedir. İkincisi, Kayseri örneği üzerinden yerel düzeydeki mülteci algısını uluslararası insan hakları normları çerçevesinde değerlendirerek mikro ve makro düzeyleri birleştirmesidir. Üçüncüsü ise, elde edilen bulguları pratik politika önerilerine dönüştürerek akademik bilginin toplumsal faydaya dönüşmesine katkı sağlamasıdır. Özellikle, geliştirilen BERT tabanlı duygu analizi modeli, Türkçe metinlerdeki göçmen karşıtı söylemlerin otomatik tespitine olanak sağlayarak göç yönetimi ve insan hakları savunuculuğu alanında yeni bir araç sunmaktadır.

Doktrinde göç olgusu; iç göç, dış göç, net göç, uluslararası göç gibi kategorilere ayrılarak incelenmekte ve bu sınıflandırmalar, göç eden bireylerin statülerinin belirlenmesinde

ve onlara yönelik politikaların geliştirilmesinde teorik bir altyapı sunmaktadır (Manap, 2025).

Göçün temel nedenleri arasında savaş, kuraklık, iklim değişikliği, siyasi baskılar, etnik ayrımcılık ve ekonomik krizler gibi faktörler yer almaktadır. Bu tür olumsuz koşullar, bireyleri yaşamlarını sürdürebilmek adına bulundukları yerleri terk etmeye zorlamakta ve onları dezavantajlı bir konuma itmektedir. Bu bağlamda, göç eden bireylerin korunması ve temel haklarının güvence altına alınması, uluslararası toplumun en önemli sorumluluklarından birisidir. Zira her toplum, benzer olumsuz koşullarla karşılaşma potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle göç, yalnızca ulusal değil, aynı zamanda küresel bir sorun olarak ele alınmalıdır (Taşkın & Orallı, 2025). Göç, yaşamın kaçınılmaz bir gerçeği olarak kabul edilmeli ve uluslararası toplum, bu gerçeğe karşı etkili önlemler alarak bireylerin doğuştan sahip oldukları devredilemez haklarını korumakla yükümlüdür. Bu haklar, bireylerin insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürmelerini sağlamak amacıyla korunmalı ve her türlü ihlale karşı güvence altına alınmalıdır.

İnsan haklarının evrensel düzeyde korunmasına yönelik ilk kapsamlı adım, 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen, "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" ile atılmıştır. Beyanname, tüm insanların özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğduğunu, akıl ve vicdanla donatıldığını ve birbirlerine karşı kardeşlik ruhuyla hareket etmeleri gerektiğini vurgulayarak, insan haklarının vazgeçilmez ve dokunulmaz olduğunu ilan etmiştir. Bu belge, insan haklarının korunmasına yönelik evrensel standartlar getirmiş ve uluslararası hukukun temel taşlarından biri haline gelmiştir. Hukukun evrensel olarak koruma altına aldığı haklar, bir insanın sahip olması gereken asgari hakları ifade etmekte ve insan onurunun korunmasını temel hedef olarak belirlemektedir. Bu bağlamda, yasa koyucular ve bilim insanları, insan haklarının korunmasına yönelik çeşitli teoriler geliştirmiş ve farklı sınıflandırmalar önermiştir (Şan & Akyiğit, 2021).

Modern toplumlarda, göç alan ev sahibi ülkeler, göçmen ve sığınmacıların haklarını korumak amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmış ve bu bireylerin entegrasyonunu kolaylaştırmaya yönelik politikalar geliştirilmiştir. Ancak, bu süreçte devletlerin egemenlik hakları ile göçmenlerin temel hakları arasında bir denge kurulması gerekmektedir. Bu denge, "devletlerin kamu güvenliğini sağlarken, sığınmacıların haklarını kullanmalarını engellememesi" şeklinde temel bir mantık çerçevesinde şekillenmiştir. Dezavantajlı/kırılgan grupların korunması amacıyla, bazı pozitif ayrıcalıklar tanınmış ve farklı statüler oluşturulmuştur. Ancak, ulusların tek taraflı olarak attığı adımlar, genellikle yetersiz kalmakta ve göç olgusunun küresel karakteri nedeniyle uluslararası iş birliğini zorunlu kılmaktadır (Ustabulut vd., 2022).

Göç olgusu, uluslararası bir karakter taşımakta ve bu nedenle etkili çözümlerin üretilmesi, ulusların kolektif hareket etmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütler, göçmen ve sığınmacıların haklarını korumak amacıyla önemli adımlar atmıştır. 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel

Beyannamesi, insan haklarının korunmasına yönelik evrensel standartlar getirmiş ve 193 ülke tarafından tanınmıştır. Ayrıca, BM bünyesinde kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), mültecilerin haklarını korumak, barınma, sağlık, eğitim ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi konularda faaliyet göstermektedir. Uluslararası iş birliği, göçmen ve sığınmacıların haklarının korunması ve insani yardımın etkin bir şekilde sağlanması açısından hayati bir rol oynamaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin öngördüğü kurallar bir ülke içerisindeki tüm vatandaş ve yabancılar için ayırım gözetmeksizin eşit bir şekilde kural olarak uygulanması kabul edilmektedir (Uyar, 2006).

2. PROBLEM DURUMU ve ARAŞTIRMA SORULARI

2.1. Problem Durumu

21. yüzyılda, küresel göç hareketleri artarak devam etmektedir. Savaş, iç çatışmalar, ekonomik eşitsizlikler ve iklim değişikliği gibi faktörler, milyonlarca insanı yerinden etmektedir. Bu durum, özellikle mültecilerin ve sığınmacıların insan haklarına erişimini zorlaştırmaktadır. Göçmenlerin maruz kaldığı ayrımcılık, dışlanma ve hak ihlalleri uluslararası toplumun dikkatini çekmektedir.

Göçmenlerin karşılaştığı zorluklar, sadece fiziksel müdahalelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda, medya ve kamuoyu tarafından oluşturulan söylemlerle de şekillenmektedir. Özellikle de dijital medyadaki bu söylemler, göçmenleri "öteki" olarak tanımlayarak, onların toplumdan dışlanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin insan haklarına erişimi hem yapısal hem de söylemsel engellerle karşı karşıyadır (Parlak vd., 2022).

Bu çalışma, Türkiye'deki göçmenlerin karşılaştığı insan hakları ihlallerini ve bu ihlallerin medya söylemleriyle nasıl pekiştirildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, göçmenlerin medya tarafından nasıl temsil edildiği ve bu temsillerin onların varolan haklarına erişimlerini nasıl etkilediği analiz edilecektir. Kayseri'de Temmuz 2024'te yaşanan olaylar, söylemsel ötekileştirme ve hak ihlalleri bağlamında örnek vaka olarak ele alınmıştır. Bu olaylar, göçün toplumsal dinamikler üzerindeki etkisini ve insan haklarının korunmasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Çalışmada, göçmenlerin ve sığınmacıların haklarının korunmasına yönelik uluslararası standartlar ve uygulamalar ele alınmış ve bu bağlamda etkili politikaların geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

2.2. Araştırma Soruları

Bu çalışma şu araştırma sorularına yanıt aramaktadır:

- Türkiye'deki göçmenlerin karşılaştığı temel insan hakları ihlalleri nelerdir?
- Medya söylemleri, göçmenlerin toplumdaki algısını ve haklarına erişimini nasıl etkilemektedir?

- Göçmenlerin medya temsilleri, onların "öteki" olarak konumlandırılmasına nasıl katkıda bulunmaktadır?
- Bu söylemler, göçmenlerin haklarına erişimini nasıl engellemektedir?

3. KURAMSAL ÇERÇEVE: GÖÇ ve İNSAN HAKLARI KURAMLARI

3.1. Göç Kuramları

Göç, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme, güvenlik arayışı veya zorlayıcı dış etkenler nedeniyle yer değiştirmesiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir olgudur. Bu olgunun bilimsel temellendirilmesi göç kuramları üzerinden mümkün olmaktadır. Göç hareketlerini açıklayan ilk sistematik kuramlar arasında Ravenstein'in Göç Yasaları yer alır. Ravenstein (1885), bireylerin ekonomik fırsatlar doğrultusunda hareket ettiğini savunmuş, göçün genellikle kısa mesafeli olduğunu ve ekonomik merkezlere yöneldiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, göçün rasyonel birey davranışı ile açıklanabileceğini öne sürmektedir. Bununla birlikte, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren göçün çok boyutlu dinamiklerini açıklamak için daha karmaşık modeller geliştirilmiştir. Lee'nin (1966) İtme-Çekme Kuramı (push-pull theory), göçün kaynak ülkedeki itici faktörler (savaş, işsizlik, baskı) ve hedef ülkedeki çekici faktörler (iş olanakları, özgürlük, refah) aracılığıyla oluştuğunu savunmuştur. Bu model, günümüzde mülteci hareketlerinin açıklanmasında önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Dünya Sistemleri Teorisi ise, göçü küresel kapitalist sistemin bir sonucu olarak görür. Wallerstein'in (1974) geliştirdiği bu kuram, ekonomik merkez ve çevre ülkeler arasındaki eşitsiz ilişkilerin göçü tetiklediğini savunur. Bu yaklaşım, Türkiye gibi göç alan ülkelerin aynı zamanda sistemin yarattığı yapısal eşitsizliklerden nasıl etkilendiğini anlamak açısından da önemlidir.

Modern literatürde, Ağ Kuramı (Network Theory) da göç süreçlerini açıklamak için kullanılır. Bu yaklaşıma göre, göçmenlerin sosyal bağları ve diaspora toplulukları, yeni göçleri kolaylaştıran önemli bir role sahiptir (Massey et al., 1993). Özellikle Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki varlığı bu sosyal ağlar üzerinden şekillenmektedir.

Bu kuramsal çerçevede, çalışmanın odaklandığı Kayseri örneği; kitlesel, düzensiz ve zorunlu göç biçimlerinin hem itici (kaynak ülke koşulları) hem çekici (Türkiye'deki görece istikrar) faktörlerle nasıl şekillendiğini göstermektedir. Özellikle Ravenstein ve Lee'nin kuramları, göç kararlarının bireysel ve yapısal belirleyicilerle olan ilişkisini ortaya koymak açısından önemlidir.

3.2. İnsan Hakları Kuramları

Göçü, sadece demografik veya ekonomik bir süreç olarak değil, aynı zamanda insan hakları bağlamında da değerlendirmek gerekmektedir. Bu açıdan doğal haklar anlayışı temel alınmalıdır. Locke ve Rousseau gibi filozofların savunduğu bu anlayışa göre yaşam,

özgürlük ve mülkiyet gibi haklar, bireylerin doğuştan gelen haklarıdır ve hiçbir devlet bu hakları keyfi biçimde ortadan kaldıramaz (Rawls, 2018). Bu bağlamda, Rawls'un Adalet Kuramı, göçmenlerin en dezavantajlı gruplar arasında yer aldığını vurgulayarak, devletin kaynakları ve hakları en az avantajlılar lehine dağıtması gerektiğini savunur. Rawls'un (1999) "fark ilkesi", göçmenlerin sosyal haklara erişiminde pozitif ayrımcılığın gerekçelendirilmesine imkân tanır.

Habermas'ın iletişimsel eylem kuramı, mültecilerle ev sahibi toplum arasında sürdürülebilir bir diyalog kurulması gerektiğini savunur. Habermas'a (1986) göre, insan hakları ancak özgür ve rasyonel iletişim ortamlarında tesis edilebilir. Medyanın göçmen temsillerinde bu iletişimsel alanın daraltılması, insan hakları uygulamalarını tehdit edebilir. Ayrıca Arendt'in (1973) "haklara sahip olma hakkı" kavramı, devletin vatandaşı olmayanlara da temel haklar sağlaması gerektiğini ifade eder. Arendt, özellikle vatansız bireylerin korunmasında, evrensel insan haklarının normatif temel oluşturduğunu belirtmiştir. Bu kuram, mültecilerin herhangi bir yurttaşlık bağına sahip olmadan da korunmaya layık olduğunu savunarak, ulus-devletin sınırlarını aşan etik bir yükümlülüğe işaret eder.

Bu çalışma, sığınmacıların medya söylemleri aracılığıyla ötekileştirilmesi sürecini değerlendirirken, bu haklara erişimin nasıl kısıtlandığını ortaya koymaktadır. Özellikle Habermas ve Arendt'in görüşleri doğrultusunda, dijital medyada mültecilerin haklarına yönelik söylemsel ihlaller, sadece normatif bir sapma değil, aynı zamanda kuramsal bir çelişki olarak da değerlendirilebilir.

4. DÜNYA GENELİNDE GÖÇÜN DURUMU VE TÜRK HUKUKUNDA TANINAN STATÜLER

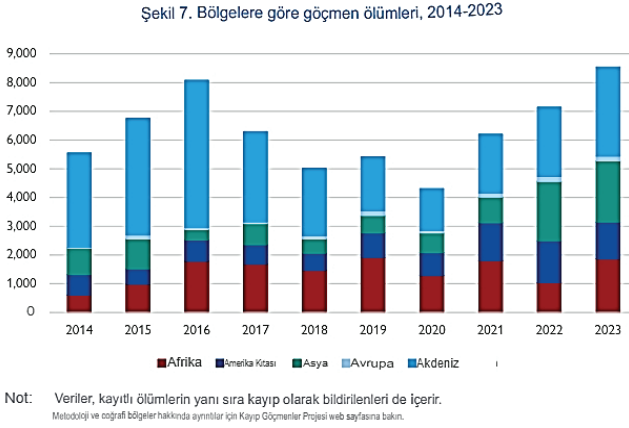
Dünya genelinde, çeşitli sebeplerle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan insanların sayısının 70,8 milyonu bulunduğu belirtilmektedir. Her dakika 25, her gün ise 37 bin kişi zorunlu olarak yer değiştirmekte olup, yalnızca 2018 yılında 2.3 milyon kişinin yerinden edildiği görülmektedir (Kartal & Karakuş Yetkin, 2020). Uluslararası Göç Örgütü'nün 2024 yılı itibarıyla hazırlamış olduğu Dünya Göç Raporu verilerine göre 2020'de dünya çapında:

- 135 milyon uluslararası kadın sığınmacı yani dünya kadın nüfusunun yüzde 3,5'i,
- 146 milyon uluslararası erkek sığınmacı yani dünyadaki erkek nüfusun yüzde 3,7'si,
- 28 milyon uluslararası çocuk sığınmacı yani dünyadaki çocuk nüfusunun yüzde 1,4'ünü sığınmacı nüfusu oluşturmaktadır.

Sığınmacılar 2019 yılında yapılan ölçümlere göre, dünya çapında 169 milyonunun işçi olarak çalıştırıldığı saptanmıştır. 2022 yılının sonunda dünya çapında 117 milyon insan

yerinden edilmiş durumda yaşamaktaydı (mülteciler, sığınmacılar, yerinden edilmiş kişiler ve diğerleri dâhil). Şekil 1'e göre 2023 yılında yapılan araştırmada bahsedilen sığınmacıların, dünya çapında yaklaşık 8.500'ü ölü ve kayıptır. Yıllara göre tabloda yer alan değişiklikler ise aşağıdaki şekilde gözlemlenmiştir:

Şekil 1. Bölgelere göre göçmen ölümleri, 2014-2023.

Kaynak: İnteraktif Dünya Göç Raporu, 2024.

Genel bir başlık altında sığınmacı denilse dahi her hukuk sistemi bunu kendi uygulamasına göre bir tasnife tabi tutmuştur. Türk hukuk sistemi de kendine has (sui generis) bir sınıflandırma yapmıştır. Başka bir ülkeden gelip hedef ülkeye sığınma talebi olan insanlar farklarına göre; göçmen (muhacirler), geçici sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma şeklindedir. Göçmen olarak bahsi geçen statü şu kapsamdadır;

Muhacirlik statüsü, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu ülkeden; kültürel, ekonomik, sosyal, siyasal temelli herhangi bir sebep doğrultusunda başka bir ülkeye yerleşmek saikiyle bulundukları bölgeyi terk eden Türk soylu kişilere verilmektedir. Göçmenliğin temel farkı, önceden yaşadığı yere dönmeyi düşünmeyerek geldikleri yerde kalıcı olmayı amaçlamalarıdır. Türk hukukunda iç göç; 5543 sayılı İskân Kanunu'nda düzenlemiştir. Dış göç ise, Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 25'te ele alınmıştır.¹ İskân Kanunu'na (madde 3/d) göre göçmen statüsü verilecek kişiler: "*Türk soyundan ve Türk kültürüne*

1 MADDE 25 – (1) Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyen kişilere aşağıdaki şartları taşımaları halinde Bakanlıkça çıkma izni veya çıkma belgesi verilebilir; a) Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak. b) Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak. c) Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak. ç) Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak. [Mevzuat Bilgi Sistemi](#) (13.07.2024).

bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.”

Kanun sonrasında göçmenlerin arasında bir sınıflandırma yapmıştır. Bunlar; serbest, iskânlı, münferit ve toplu göçmen şeklindedir. Serbest göçmen, devlet eliyle iskân edilmeyi talep etmemek şartıyla yurda kabul edilenlerdir. İskânlı göçmen, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır. Münferit göçmen, ülkemize yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir. Toplu göçmen ise, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre ülkemize yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir. Unutulmamalıdır ki bu sınıflandırmada bulunan her bir kategori Türk soyundan olması ve Türk kültürüne bağlı olma özelliği taşıması gerekmektedir (Doğan, 2021).

Türk hukukunda ele alınan bir diğer kategori de mülteciliktir. Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre mülteci: *“Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır.”* Bu mülteci tanımının kaynağı 1951 tarihli Cenevre anlaşmasına dayanmaktadır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti anlaşmayı kabul ederken sadece Avrupa'dan gelecek olan sığınmacılar için bu statüyü vereceğini belirtecek bir coğrafi çekince (reservations) koymuştur (Doğan, 2021). Uluslararası hukuk çerçevesinde taraflar arasında bir hükme karşı çekince koymak; o devletin baştan beri bunda ısrarcı olması halinde, ilgili devlet için bir sorumluluk meydana getirmemektedir. Karşı devletler bunun için herhangi bir sorumluluk iddiası ile bir yaptırım ileri süremez. Bu anlaşma sınırları içerisinde ilk zamandan beri Türkiye'nin böyle bir çekince ileri sürmesi, Türkiye'ye sadece Avrupa'dan gelecek olan istemler için sorumluluk doğurmaktadır (Güngör, 2014).

Şartlı mültecilik kurumu Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (madde 62) düzenlenmiştir. Mültecilik ile farkı, aynı konumda ve şartlarda olmalarına rağmen Avrupa dışındaki bir ülkeden iltica talebinde bulunuyor olunmasıdır. Şöyle ki; bulunduğu ülkenin korunmasından yararlanamayacak yahut korku nedeniyle yararlanması mümkün olmayacak ya da korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişilerden oluşması gerekmektedir.

2217 sayılı ilgili yönetmeliğin hükümlerine göre sığınmacı: *“İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin*

himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksı ve önceden ikamet ettiğı ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancısıdır.” Sığınmacı kavramında ise ulusal hukukumuz bir coğrafya ayrımı gitmemiştir. Farklı bir ülkeden gelen ve sığınma talebi bulunan kişiler için böyle bir statü öngörölmüştür. Mülteci kavramı ile kıyaslandığında ise daha sınırlı bir hak tanıma yoluna gidilmiştir. Devlet tarafından kendisine verilecek olan haklar daha temel düzeyde düzenlenmiştir (Bozbeyoğlu, 2015).

Bu konuda incelenmesi gereken bir diğerk kavram ise “Geçici Sığınmacılardır”. Geçici sığınma kavramı, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda düzenlenmektedir.² Geçici korumanın farkı; zorunlu nedenlerle bulunduğu bölgeyi terk etmek durumunda kalan ve geri dönüşü mümkün olmayan kişilere, acil olarak geçici bir koruma sağlanması amacıyla kitlesel yaşanan akın ile bireysel olarak ülkeye ulaşmasıdır (Doğan, 2021).

İkincil koruma statüsü de hukukumuzun yaptığı ayrı bir kategoridir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda (madde 3/1-1) düzenleme yeri bulmuştur. İkincil korumaya sahip kişiler, mülteci veya şartlı mülteci olarak addedilemezler. Uyuşunda bulunduğu yahut ikametinin olduğı ülkeye geri gönderildiğı takdirde; ölüm cezasına mahkûm edilecekse; işkence, onur kırıcı yahut insanlık dışı bir davranışa maruz kalacaksa veya silahlı çatışma durumunda kendisine yönelik ciddi bir tehditle karşılaşma ihtimali olan kişilerin bireysel başvurusu ile verilecek koruma türüdür (Doğan, 2021).

Türk iç hukukunun yaptığı tasnife göre sığınmacılara tanınan nihai statüler; göçmen (muhacirler), geçici sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma şeklindedir.

5. TEMEL BİR HAK OLARAK GÖÇ HAKKININ İNCELENMESİ

Abraham Harold Maslow’un ortaya attığı “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” teorisi, insanların kendi davranışlarını yönlendirmede fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçların karar alma süreçlerinde ne derece önem arz ettiğini göstermektedir. Bu teoriye göre insan ihtiyaçlarını, piramidin en alt kısmında bulunan en temel ihtiyaçlarını gerçekleştirme ile başlar ve bir basamağı gerçekleştirdikten sonra bir üst basamağı ulaşılır. Basamak sıralaması şu şekilde ilerlemektedir: Fizyolojik ihtiyaçlar (yeme, içme, uyuma gibi), güvenlik ihtiyaçları (barınma ve korunma gibi), sosyal ihtiyaçlar (sevgi ve ait olma gibi), saygınlık ihtiyacı (sosyal statü, kariyer, meslek gibi), kendini gerçekleştirme ihtiyacı şeklinde beş aşamadan oluşmaktadır (Çoban, 2021). Sığınmacı statüsünde

2 MADDE 91 – (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönmeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlölükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliğı ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

bulunan bir insana, devletlerce sunulması hedeflenen hizmetler; bu hiyerarşinin ilk iki basamağında yer almaktadır. Hedef ülkeye varan sığınmacıya karşı, hedef ülkeden ilk olarak beklenen kendisine sığınan kişilerin fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamasıdır. Sonrasında sığınmacıların daha üst basamaklardaki ihtiyaçlarının karşılanmasını öngören imkânlar, hedef ülkenin iç mevzuatlarında yapılan tasnifler ile gelen sığınmacıya tanınacak statülere göre belirlenmektedir (Taşkın & Oralı, 2025).

İlk iki basamağın sunulmasından anlaşılan şiddet yahut zorlayıcı bir durum altında bulunan bir insan için yapılan iyileştirme çalışmaları ve kişinin güvenli bir yerde hayatta kalması şeklindedir. İnsan hakları evrensel bildirgesine göre bütün insanlar özgürdür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Göç etmek durumunda kalmış olan her kişi öncelikle bir insandır. Bu hiyerarşik düzen içerisindeki her ihtiyaç onları da kapsamaktadır. İnsanlık tarihinin ilk zamanlarından beri belli nedenlerle insanlık bir yerde yaşıyor iken başka bir yere göç etmek durumunda kalmıştır. Olağan bir durum olan göçün bir ihtiyaç olup olamayacağı düşünce yapılarına göre değişiklik göstermiştir. Şöyle ki; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13. maddesinde: *“Herkes kendi ülkesi de dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılma ve o ülkeye dönme hakkına sahiptir”* ibaresi ile temel bir ölçüt getirilmiştir. Buna göre istediği herhangi bir yerde yaşamak insana tanınan temel bir insan hakkıdır.

Göç yalnızca kişilerin özgür iradeleri ile aldıkları bir karar olarak kalmamaktadır. Kişiler uyuşukta bulundukları ülkenin vatandaşlığından çıkarılarak zorla göç ettirildikleri de bir gerçektir. Bununla ilgili olarak atılan adımlardan birisi de Birleşmiş Milletler nezdinde 1961 yılında imzalanan: “Vatansızlık Hallerinin Azaltılmasına Dair Sözleşmedir” (Güngör, 2014). Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 15. maddesi: *“Herkesin bir ülkenin yurttaşı olmaya hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak var olan uyruklüğünden yoksun bırakılamaz.”* diyerek bu konu için koruma alanı tahsis etmiştir. Bu alanların oluşturulması ileride kişinin kendisine karşı böyle bir muamelede bulunulması halinde, bunun temel haklara aykırı olduğunu yargı nezdinde ileri sürebilecektir. Tanınan temel haklar spesifik hale getirilerek: “Mültecilere karşı tanınan” haklar kategorisi oluşturulmuştur. BM çerçevesinde ulusların taraf olarak oluşturduğu 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi, bu kategori için önemli bir belgedir (Ustabulut vd., 2022).

Beynamede maddenin devamında (madde 1) insanların akıl ve vicdan ile doğduğu ve aralarında kardeşlik ruhuyla hareket ettiklerinden bahsedilir. Dolayısıyla göç durumunda kalan insanlar temel insani haklar bakımından herhangi bir kayıp yahut eksilme yaşamayacaktır ancak zorlayıcı ve şiddet olaylarına maruz kalmış insanlara diğerlerinden farklı olarak tanınacak haklar da insan hakları kategorisine eklenen temel bir “insan hakkıdır”. 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi'ne göre göçmenlere verilmesi kararlaştırılan haklar şu başlıklarda toplanmaktadır (Barkın, 2014):

- *Ciddi insan hakları ihlallerinden ve risk altında bulunacakları bir ülkeye zorla geri gönderilmekten korunma,*
- *Ayrımcılığa karşı korunma,*
- *Din ve inanç özgürlüğü,*
- *Kimlik ve seyahat dokümanları,*
- *Barınma, eğitim ve sağlık,*
- *Sınırlara yasadışı yollardan yapılan girişler için verilen cezalardan korunma,*
- *Seyahat özgürlüğü” şeklindedir. Bunlar ülkesini terk etmek durumunda kalmış her insana tanınması gereken temel asgari şartlardır.*

Ülke mevzuatımızda kabul edilen geçici sığınmacı statüsüne sahip sığınmacıların ayrıca yararlanabilecekleri haklar ise şu şekildedir (Tülü, 2020):

- *Eğitim,*
- *Sosyal Yardım ve Hizmetlere Erişim,*
- *Sağlık,*
- *Çalışma,*
- *Tercümanlık,*
- *Avukatlık Hizmeti ve Danışmanlık, olanakları olmak üzere karşılıklı esasına dayanmaksızın altı temel kategoriye ayrılmıştır.*

Kâğıt üzerinde verilen bu hakların muhataplarına uygulanmasında devletler, hakların sahiplerine iade edilebilmesi ve insanların eşit, özgür, onurlu yaşaması için gereken ekonomik, sosyal, eğitim ve hukuksal hakları yaratma yükümlülüğü altındadır (Türk, 1998). Sığınmacılara sağlanması üzerinde mutabık kalınan bu haklar, aynı zamanda bir sığınmacıya sağlanması gereken temel ihtiyaçları da ihtiva etmektedir. Mülteci ve sığınmacılar sığındıkları ülkede durağan bir yapıda sabit kalamazlar. Bu nedenle gerek eğitim gerek sosyokültürel ihtiyaçlar gerekse de sözü edilen diğer hakların programları, uygulama altyapısının çoğulcu bir yapıya uygun şekilde düzenlenmesi ile mümkün hale gelmektedir (Sel vd., 2024).

6. MATERYAL VE YÖNTEM

6.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, göçmen karşıtı söylemlerin insan hakları temelli yorumunu çok boyutlu bir biçimde inceleyebilmek amacıyla karma yöntem (mixed methods) yaklaşımıyla kurgulanmıştır. Nitel analizler kapsamında eleştirel söylem çözümlemesi, nicel analizler

kapsamında ise makine öğrenmesi tabanlı duygu analizi uygulanmıştır. Bu yöntemsel bütünlük hem anlatı düzeyinde derinlikli çözümleme hem de duygusal eğilimlerin nesnel ölçümünü mümkün kılmıştır (Yiğit Uyar, 2022; Şatıroğlu-Güldalı & Özmen, 2022).

Karma yöntem yaklaşımı, özellikle sosyal bilimlerde hem betimleyici hem de açıklayıcı gücü artırmak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır (Creswell & Plano Clark, 2017). Bu çalışmada karma yöntem, söylem düzeyindeki anlam örüntülerini nicel veriyle ilişkilendirme ve açıklama amacıyla tercih edilmiştir (Şeker vd., 2013; Mayda, 2021).

6.2. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, 1-31 Temmuz 2024 tarihleri arasında Kayseri'de yaşanan mülteci karşıtı olayların öncesi, süreci ve sonrasını kapsayacak şekilde toplanmıştır. Veri toplama süreci, çoklu veri kaynağı kullanımıyla güvenilirliği artırmak amacıyla beş farklı kategoride sistematik biçimde yürütülmüştür:

6.2.1. Sosyal Medya İçeriklerinin Toplanması

Sosyal medya verileri, Ekşi Sözlük platformundan 15-31 Temmuz 2024 tarihleri arasında aşağıdaki kriterlere göre elde edilmiştir:

- Anahtar Kelime Seçimi: "Kayseri+mülteci", "Kayseri+göçmen", "Kayseri+Suriyeli", "Kayseri+sığınmacı", "mülteci+şiddet" anahtar kelime kombinasyonları kullanılmıştır.
- Veri Çekme Yöntemi: Python programlama dili ve BeautifulSoup, Selenium kütüphaneleri kullanılarak geliştirilen özel bir web kazıma algoritmasıyla veriler çekilmiştir.
- Örneklem Seçimi: İlk taramada 1.243 yoruma ulaşılmış, bunlar içinden kronolojik sıralamaya göre ilk 500 yorum analize dahil edilmiştir. Bu seçim, sosyal medyadaki ilk tepkileri ve söylem oluşumunu incelemek amacıyla yapılmıştır.
- Veri Temizleme: Çekilen yorumlar, kişisel veriler (kullanıcı isimleri, bağlantılar, üçüncü şahıslara ait bilgiler) çıkarılarak anonimleştirilmiş ve yalnızca yorum metinleri saklanmıştır.
- Etiketleme: Her yoruma benzersiz bir ID kodu atanarak zamansal ve içeriksel takibi kolaylaştırılmıştır.

6.2.2. Basın İçeriklerinin Toplanması

Medya içerikleri, 1-31 Temmuz 2024 tarihleri arasında yayınlanan haberlerden aşağıdaki sistematik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir:

- Medya Organı Seçimi: 5 ulusal (Hürriyet, Sabah, Sözcü, Cumhuriyet, Milliyet) ve 3 yerel (Kayseri Gündem, Kayseri Haber, Anadolu Haber) gazete taranmıştır.
- Tarama Kriterleri: "Kayseri olayları", "mülteci", "göçmen", "Suriyeli" anahtar kelimeleri kullanılarak haber arşivleri taranmıştır.
- Örneklem Seçimi: İlk taramada 384 habere ulaşılmış, bunlardan göçmen temsiline odaklanan 150 haber metni, temsili örneklem oluşturacak şekilde seçilmiştir.
- Seçim Yöntemi: Haberlerin seçiminde (1) içerikte göçmen/mülteci temsili bulunması, (2) en az 300 kelimelik kapsamlı haber olması, (3) olaylara ilişkin tanıklık, yorum veya analiz içermesi kriterleri gözetenmiştir.
- Kodlama: Her haber, tarih, kaynak, ideolojik yönelim ve kapsam açısından kodlanarak veri tabanına kaydedilmiştir.

6.2.3. Resmî Belgelerin Toplanması

Resmî belgeler, konuya ilişkin kurumsal yaklaşımı anlamak amacıyla aşağıdaki kaynaklardan derlenmiştir:

- Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2023-2024 faaliyet raporları
- TÜİK'in 2024 Göç İstatistikleri Bülteni
- BMMYK'nın "Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar" 2024 raporu
- Kayseri Valiliği'nin Temmuz 2024 olaylarına ilişkin basın açıklamaları
- İçişleri Bakanlığı'nın göç ve güvenlik konulu yayınları

6.2.4. İstatistiksel Göstergelerin Toplanması

Sayısal veriler, olayların kapsamını ve etkilerini analiz edebilmek amacıyla şu kaynaklardan elde edilmiştir:

- Kayseri'deki mülteci nüfusuna dair güncel istatistikler (Göç İdaresi Başkanlığı)
- Temmuz 2024 olayları sırasındaki kolluk kuvvetleri müdahale verileri (İçişleri Bakanlığı açık veri portalı)
- Olaylar sırasında etkilenen kişi sayısı, maddi hasar ve hukuki süreçlere ilişkin veriler (Kayseri Valiliği)

6.2.5. Akademik Literatürün Taranması

Teorik çerçeveyi oluşturmak için 2015-2024 yılları arasında yayınlanmış 25 akademik çalışma sistematik literatür taraması yöntemiyle seçilmiştir:

- Veri Tabanları: Web of Science, Scopus, TR Dizin, DergiPark
- Anahtar Kelimeler: "göç söylemi", "medya mülteci temsili", "söylem analizi göç", "makine öğrenmesi göç analizi", "Türkiye mülteci hakları"
- Seçim Kriterleri: (1) hakemli dergilerde yayınlanmış olması, (2) göç ve medya söylemi ilişkisini ele alması, (3) metodolojik olarak söylem analizi veya içerik analizi kullanması

6.2.6. Etik Hususlar

Tüm veriler, Helsinki Bildirgesi ilkeleri ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında etik kurallar gözetilerek toplanmıştır. Araştırma için Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 15.07.2024 tarih ve 2024/57 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Sosyal medya verilerinde tüm kişisel tanımlayıcı unsurlar çıkarılmış, yalnızca anonimleştirilmiş metin içerikleri kullanılmıştır. Resmî belgeler ve medya içerikleri kamuya açık kaynaklardan elde edilmiştir.

6.3. Veri Analiz Süreci

6.3.1. Betimsel İçerik Analizi (Makine Öğrenmesi Tabanlı Duygu Sınıflandırması)

Bu çalışmanın nicel analiz bileşeni, sosyal medya ve haber metinlerinin yüzey düzeydeki duygusal yönelimlerini belirlemek amacıyla makine öğrenmesi tabanlı betimsel içerik analizine dayanmaktadır. Transformer temelli BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers) modeli kullanılarak, her metin 1 (çok olumsuz) ile 5 (çok olumlu) aralığında otomatik olarak puanlanmıştır (Devlin et al., 2019). BERT modelinin seçilme nedeni, bağlamsal dil modellemesindeki üstünlüğü ve özellikle Türkçe dilindeki karmaşık sözdizimsel yapıları ve anlamsal nüansları yakalayabilme kapasitesidir (Ağral & Tekir, 2024).

Kullandığımız BERT modeli, BERTürk adı verilen ve 35 milyon doküman ve 3 milyar token üzerinde önceden eğitilmiş Türkçe dil modelinin ince ayarlanmış bir versiyonudur. Model, 12 katmanlı bir transformatör mimarisi kullanmakta ve 768 boyutlu gizli (hidden) vektörlerle 110 milyon parametre içermektedir. Modelimiz, özellikle Türkçedeki göç ve mültecilik söylemi üzerine etiketlenmiş 10.000 cümlelik bir veri setiyle ince ayar (fine-tuning) sürecinden geçirilmiştir. Bu süreçte %87,4'lük bir doğruluk oranına ulaşılmıştır (Ateş, 2023).

Duygu analizi sürecinde, her metin önce kelime seviyesinde token'lara ayrılmış, ardından BERT modeli her bir token'a bağlamsal gömme (embedding) vektörleri atamıştır. Bu vektörler, metinlerdeki duygu polaritesini belirlemek için bir sınıflandırma katmanına beslenmiştir. Modelin en önemli avantajı, Türkçe'deki ironi, mecaz, kinaye ve örtük anlamları yakalayabilme kabiliyetidir. Örneğin, "Mültecilere ne kadar yardım ettiğimiz

ortada(!)" gibi ironik bir ifade, noktalama işaretleri ve bağlamsal ipuçları sayesinde negatif duygu olarak doğru şekilde sınıflandırılabilmektedir.

Analiz sonrası yorumlar üç temel kategoriye ayrılmıştır:

- 1-2 puan: Olumsuz söylemler (dışlayıcı, suçlayıcı, tehditkâr)
- 3 puan: Nötr söylemler (bilgilendirici, tarafsız)
- 4-5 puan: Olumlu söylemler (destekleyici, bütünleştirici)

Elde edilen duygu skorları, hem zaman serileri analizine tabi tutularak söylemlerdeki haftalık değişimleri görselleştirmek için kullanılmış hem de söylemlerin kümülatif etkisini değerlendirmek amacıyla ağırlıklı ortalamaları hesaplanmıştır. Bu skorlar ayrıca yapılan kodlamalara entegre edilerek, belli temaların hangi duygusal yönelimlerle ilişkili olduğunu belirlemek için kullanılmıştır.

6.3.2. Makine Öğrenmesi ile Duygu Analizi Bulguları

Duygu analizi, BERT tabanlı çok dilli bir modelle gerçekleştirilmiş ve her yoruma 1 (çok negatif) ile 5 (çok pozitif) arasında puan atanmıştır. İncelenen 500 Ekşi Sözlük yorumu ve 150 haber metninin puan dağılımı aşağıdaki gibidir:

Sıra	Anlam	Frekans	Oran
1	Çok Negatif	212	%42,4
2	Negatif	131	%26,2
3	Tarafsız	89	%17,8
4	Pozitif	48	%9,6
5	Çok Pozitif	20	%4,0

BERT modelinin duygu analizi sonuçları, eleştirel söylem analizinin bulgularıyla güçlü bir korelasyon göstermektedir. Negatif duygusal yönelim taşıyan metinlerde (%68,6), eleştirel söylem analizinde tespit edilen "ötekileştirme" ve "tehdit algısı" temalarının baskın olduğu görülmektedir. Bu metinlerde kullanılan dilsel stratejiler şunları içermektedir:

- Genelleştirici Kategoriler: "Tüm Suriyeliler", "bunlar", "mülteciler" gibi kolektif tanımlamalar (%78,3)
- Biz/Onlar Dikotomisi: "Bizim ülkemiz", "onlar buraya ait değil" gibi ayrıştırıcı ifadeler (%65,7)
- Tehdit İmaları: "Yakında bizi geçecekler", "güvenliğimizi tehdit ediyorlar" gibi korku söylemleri (%59,2)
- Ekonomik Rekabet Çerçevesi: "İşlerimizi elimizden alıyorlar", "vergilerimizle besleniyorlar" gibi kaynak rekabeti söylemleri (%52,8)

BERT modelinin en dikkat çekici başarısı, söylemlerdeki örtük ayrımcılık ve mikro-saldırganlık içeren ifadeleri de tespit edebilmesidir. Örneğin, görünüşte nötr olan "Türkiye'de yaşayan Suriyeliler" ifadesi ile açıkça ötekileştirici olan "Ülkemize yığılan Suriyeliler" ifadesi arasındaki nüansı saptayabilmektedir. Bu durum, Şekil 2'de görüldüğü gibi, duygu kategorilerinin ortalama skorlarındaki farklılaşmayı açıklamaktadır.

Şekil 3'teki yorum bazlı duygu analizinde görülen keskin dalgalanmalar, medya söylemlerinin toplumsal olaylarla senkronize biçimde değiştiğini göstermektedir. Kayseri'deki olayların patlak verdiği tarihte (17 Temmuz 2024) negatif duygu skorlarında ani bir sıçrama (%27'lik artış) gözlemlenmektedir. Bu noktada, eleştirel söylem analizinde "tehdit algısı" temasının da benzer şekilde artış gösterdiği saptanmıştır.

Şekil 4'teki kümülatif duygu skoru grafiği ise, söylemlerin zaman içindeki evrimini göstermektedir. Başlangıçta çok negatif söylemler baskınken (1.0 civarı), zamanla daha nötr bir seviyeye (2.2 civarı) ulaşılmaktadır. Bu durum, olayların ilk anlarında duygusal tepkilerin daha yoğun olduğunu, zaman ilerledikçe daha analitik ve rasyonel söylemlerin devreye girdiğini göstermektedir. Eleştirel söylem analizi de benzer şekilde, olayların ilk günlerinde "güvenlik" çerçevesinin, sonraki günlerde ise "sosyal uyum" ve "hukuki süreç" çerçevelerinin ön plana çıktığını ortaya koymaktadır.

BERT analizi ve eleştirel söylem analizinin entegrasyonu, yalnızca duygusal polarizasyonun tespitini değil, aynı zamanda bu polarizasyonun altında yatan dilsel stratejilerin ve ideolojik çerçevelerin de deşifre edilmesini sağlamıştır. Makine öğrenmesi tabanlı duygu analizinin nesnel sayısal verileri, eleştirel söylem analizinin niteliksel derinliğiyle birleştirildiğinde, göç söyleminin karmaşık yapısını anlamak için güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır.

6.3.3. Eleştirel Söylem Analizi (Fairclough Yaklaşımı)

Nitel veri çözümlemesi kapsamında Norman Fairclough'un üç katmanlı eleştirel söylem analiz modeli uygulanmıştır (Fairclough, 1995). Bu yaklaşım metinlerdeki dilsel yapıların ideolojik işlevlerini açığa çıkarmaya yöneliktir. Üç düzeyde analiz gerçekleştirilmiştir:

- Metin düzeyi: Sözcük seçimi, anlatım biçimi, metafor kullanımı,
- Söylemsel pratik: Haberin üretim ve aktarım süreci,
- Toplumsal pratik: Söylemin üretildiği tarihsel ve kültürel bağlam.

Negatif duygu skorlarıyla eşleşen söylemlerde sıkça "istila", "tehdit", "yük" gibi kavramların geçtiği ve bu ifadelerin ötekileştirici temsillerle örtüştüğü belirlenmiştir. Bu analiz, yalnızca veride ne söylendiğini değil, nasıl ve hangi ideolojik bağlamda söylendiğini açıklamayı hedeflemiştir.

6.3.4. Yöntemsel Entegrasyon ve Yorumlayıcı Bütünlük

Bu çalışmada betimsel içerik analizi ve eleştirel söylem analizi birbirini tamamlayıcı biçimde entegre edilmiştir. Duygu analizinden elde edilen skorlar, eleştirel söylem analizine konu olacak örnekleri ön seçmek için kullanılmış, böylece nicel bulgular nitel analiz sürecine yön vermiştir.

Elde edilen veriler, üçlü veri doğrulama (triangülasyon) yöntemiyle desteklenmiş ve bu yaklaşım araştırmanın güvenilirliğini artırmıştır (Fetters, Curry & Creswell, 2013). Bu bütüncül analiz sayesinde hem bireysel düzeyde söylem kalıpları hem de bu kalıpların toplumsal etkileri anlamlandırılabilmiştir.

7. YAŞANAN ŞİDDET OLAYLARININ, SİĞINMACILARIN HAKLARINA YÖNELİK ETKİSİ: KAYSERİ ÖRNEĞİ (TEMMUZ 2024)

Dünya genelinde yaklaşık 120 milyon mülteci bulunmaktadır (BBC News Türkçe, 2024). 2011 yılında yaşanan Suriye iç savaşında 13 milyon insan yerinden edilmiştir. Bu bahsedilen 13 milyonun yarısı can emniyetleri için çevre ülkelere sığınmıştır (UMHD, 2024). Komşu ülkelere biri olarak Türkiye de bu göç dalgasından fazlasıyla etkilenmiştir. Güncel verilerle 1.624.598 erkek, 1.490.538 kadın olmak üzere toplam 3.115.536 sığınmacı bugün itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunmaktadır. Suriye'de yaşanan olaylarda 15,3 milyon insan, insani yardıma muhtaç durumdadır ve nüfusun yarısından fazlası evlerini ve topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır (UNHCR, 2024).

2011 yılında yaşanan iç savaş üzerine güneydoğu sınırlarımızdan ülkemize sığınma talebi ile milyonlarca insanın ülkeye giriş yapması ülke genelinde bir güvensizlik meydana getirmiştir. Güvensizliğin nedeni kaynak ülkeden, hedef ülkeye sığınmak üzere gelen sığınmacıların şahsı değildir. Kaygıyı tetikleyen ana unsur düzensiz, kitlesel ve kontrolsüz olarak yapılan göçlerdir. Hem dünya genelinde hem de ülkemizde esasında sorun benzerdir. Nitekim sorun, mültecilik meselesinden çok kitlesel, düzensiz ve kontrolsüz göçtür. Bu göçlerin ulusal kimliği yok edeceğine dair derin kaygılar da nefret ve ayrımcılık söylemlerini tetiklemektedir (Bayraktar, 2022).

Dünyada çoğu hükümet güncel politikaları gereği kendi vatandaşının bireysel güvenliğini ön plana alarak mülteci kabul politikası uygulamaktadır. Bu program, sadece sığınmacı olarak kabul edeceği kişi sayısını değil, ülkesine alacağı kişinin niteliği için de önem arz etmektedir. Günümüz dünyasında “devletin güvenliği esastır” şeklinde bir kabul ile işleyen ulusal güvenlik sistemi yerini “bireysel güvenlik sistemine” bırakmaya başlamıştır. Bireysel güvenliğin korunmasından anlaşılan; kişinin ekonomik, sağlık, çevre gibi kullanmakta olduğu haklarında yahut hürriyetlerinde olumsuz bir sınırlama meydana getirmemesidir. Türk halkındaki oluşan anti-mülteci bakışın temeli ise, ülkede uygulanan mülteci politikasına karşı duyulan derin güvensizliktir (Bayraktar, 2022).

Yaşanan iç savaşın durumuna bakmak ve vahametini analiz etmek, Suriyeli sığınmacıların daha iyi tasvir edilmesini sağlayacaktır. Şöyle ki, iç savaş yalnızca bayındırlık halde yaşamakta olan yerli halkı değil, Suriye'ye başka bir ülkeden gelen sığınmacıları ve mültecileri de etkilemiştir. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) Genel Komiseri Pierre Krähenbühl'ün yazısında Suriye iç savaşı için şu minvalde ifadeler kullanmıştır: “Şam'daki Yermuk mülteci kampını en son ziyaret ettiğimde, dünyanın dört bir yanındaki savaş bölgelerinde neredeyse otuz yıldır çalıştığım hiçbir şeye benzemeyen bir yıkım ölçeğiyle karşı karşıya kaldım” (UNRWA, 2024).

Yaşanan iç savaşta halkın maruz kaldığı olumsuzluklar incelendiğinde; ilk olarak Eylül 2012 tarihinde, ABD Savunma Bakanı Leon Panetta; Suriye Hükümeti'nin isyancı güçlerle savaşırken kimyasal silahlarının bir kısmını güvenli bir yere taşıdığı iddiasını ileri sürmüştür (BBC News Türkçe, 2024). Sonrasında Suriye ordusunun Ağustos 2012 tarihinde zehirli gaz mermileri için füze sistemlerini test ettiği çeşitli tanıkların ifadeleri ile iddia edilmiştir (Der Spiegel, 2024). İlerleyen dönemlerde New York Times, Suriye'den kaçırılan bir toprak örneğinde kimyasal bir ajan saptandığına dair kanıt bulunduğunu bildirmiş ve bunun üzerine Birleşmiş Milletler liderliğindeki uzmanlardan oluşan bir ekip, Suriye'de kimyasal silah kullanımı iddialarını araştırmak için izin istemesine rağmen Suriye hükümetinden istenilen izin çıkmamıştır (Euronews, 2024). 2013 Haziran ayında BM'nin yayınladığı bir rapora göre; Suriye iç savaşında en az dört saldırıda silah olarak sınırlı miktarda toksik kimyasalların kullanıldığına inanmak için makul nedenler olduğunu, ancak kullanılan kimyasal ajanları veya bunları kimin kullandığını belirlemek için daha fazla kanıtı ihtiyaç olduğu söylenmiştir.

Haziran 2013 tarihinde İngiltere ve Fransa hükümetleri tarafından, iddiayı kanıtlayacak deliller olduğu ve yaptıkları testlerin pozitif olduğu ileri sürülmüştür (Fox Haberleri, 2024). Reuters haber ajansı, İngiliz istihbaratının, ABD'ye ait bulguları desteklediğini ifade etmiştir. Suriye asıllı Ahmed Kamel tarafından yapılan açıklamada bu kimyasal silah denemelerinin Humus, Şam ve Halep bölgelerini kapsayan 15 milyondan fazla insanın yaşamını sürdürdüğü bir bölgede kullanıldığını söylemiştir (The Guardian, 2024).

Savaş döneminde yerli halka yapılanlar dikkate alınınca sığınmanın zorunlu bir göç olduğu görülmektedir. Karışıklıklar sonrası yapılan düzensiz ve ani göç hareketleri nedeniyle insan onurunun ve haysiyetinin zedelendiği, ahlak ve hukuk kurallarına uygun olmayan görüntüler medyaya yansımıştır. Bu insanlık dışı dramaların birçoğu ise Akdeniz'de yaşanmıştır (Anadolu Ajansı, 2024a). Avrupa'ya ulaşma hedefiyle Akdeniz'i bir güzergah olarak kullanan sığınmacılar Yunanistan engeli ile karşılaşmaktadır. Yunan güçleri, düzensiz göç dalgalarını engellemek için sığınmacıların hayatlarına mal olma pahasına, sığınmacıların temel yaşam haklarını hiçe sayarak, insan hakları ilkelerini ihlal etmeye devam etmişlerdir (Üstün & Üstün, 2023).

Geçiş sırasında elektrikli tel çitler, denizde toplu boğulmalar, tutuklanmalar gibi hukuk dışı davranışlara maruz kalmaları sonrasında hayatta kalmaya devam eden ve hedef ülkeye ulaşan sığınmacılar, vardıkları hedef ülkede; terör ithafına maruz kalma, ucuz işgücü olarak çalıştırılma ve her türlü psikososyal istismarla karşılaşma ve toplumsal dışlanma gibi muamelelerle karşılaşmaktadır. Belli sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan devletler, kendi ülkeleri içerisinde bulunan sığınmacıları ve mültecileri, dış politikada çıkarları uğruna bir pazarlık unsuru haline getirebilmektedir. Bu tarz tutumlar, insan onur ve haysiyeti için hukuksal ve etiksel manada aykırılıklar doğurmaktadır (Güneş, 2019). Devletler, egemenlik haklarını kullanırken insan onurunu, haysiyetini ve yasal haklarını kendilerine bir sınır kabul etmelidir. Egemenlik haklarının kullanımı sonucunda insan hak ve hürriyetleri sekteye uğratılmamalıdır (Saparca, 2023).

Suriye’de yaşanan olaylar sadece bahsedilen kimyasal silah kullanımı yönünden dahi incelendiğinde gelen sığınmacıların, sığınma taleplerinin haklı olduğunu ispatlamaktadır. Uluslararası metinlerce tanınan haklar ışığında sığınma hakkı tanınan sığınmacıların kendilerine tanınan temel bir insan hakkını kullanmaları, yaşanan olayların serencamının en olağan sonucudur. Ayrıca Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 10. Maddesine göre: “Özgürlüklerinden yoksun bırakılan herkese insanca ve kişinin doğuştan sahip olduğu onura saygı gösterilerek davranılır” ibaresi ile koruma altına alınmıştır.

Kayseri ilinde 2024 yılı itibarıyla 96 bin 610 düzenli göçmen bulunmaktadır (Anadolu Ajansı, 2024b). Şiddet olayları öncesinde yaşamını sürdüren göçmenler üzerine yapılan bir çalışmaya göre, halkın Suriyeli sığınmacılara karşı düşünceleri genel itibarıyla; sığınmacıların yoksulluğu, eğitim düzeylerinin düşüklüğü, çocuk sayısının çokluğu ve buna bağlı nüfus artış hızının artarak devam etmesi şeklindedir (Karaarslan & Gençoğlu, 2019). Bu özellikler, halk nezdinde dikkat çeken ve kaygıya neden olan durumların başında gelmektedir.

İleri sürülen bir tespit de Kayseri halkı ile ortak bir sosyal yaşam kültürü oluşturmaları ve buna katkıda bulunmaları gerekli iken yeterli uyumun ve entegrasyonun sığınmacılar tarafınca sağlanamamış olmasıdır. Şehirde yaşayan sığınmacıların farklı etnisite, bölge, din ve mezhep gibi konularda kendi aralarında da bir ayrım yaşamaları söz konusudur. Yaşadıkları zor dönemlere rağmen aralarındaki bu ayrışma ve birliktelik kuramamaları ülkemiz açısından bir risk olarak aktarılmıştır (Proje Yürütücüsü Karaarslan, 2018).

Şehirde yaşayan sığınmacıların yaklaşık %57,7’si orta ve ilkokul; %10,6’sı lise; %4’ü yükseköğretim düzeyinde eğitim almış; %26,6’sı ise hiçbir eğitim almamıştır. Bu veriler ışığında sığınmacıların eğitim düzeyinin çok düşük olduğu, bunun da uyum noktasında önemli bir sosyal soruna neden olduğu görülmektedir (Proje Yürütücüsü Karaarslan, 2018: 68-69).

Tablo 2. Suriyeli göçmenlerin çocuk sahibi olmalarının gelecek hakkında tehdit oluşturmalarına dair soru.

Soru	Katılma durumu	%
<i>Suriyeli göçmenlerin çok fazla çocuk sahibi olması gelecek için bir tehdit oluşturur.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	2,6
	Katılmıyorum	18,5
	Fikrim Yok	8,5
	Katılıyorum	54,2
	Kesinlikle Katılıyorum.	16,2

Kaynak: Karaarslan (Proje Yürütücüsü, 2018: 108).

Tablo 2’ye göre doğum oranlarının artış göstermesi ile şehirde Türk nüfusunun azalacağı kaygısı sığınmacıları bir tehdit unsuru olarak göstermektedir. Suriyeli sığınmacıların geleneksel aile yapılarına bakıldığı zaman da geniş aile yapısının, birden çok evliliğin yaygınlığı ve eşlerin buna rıza göstermeleri, içerisinde bulundukları yoksulluklara rağmen bütçelerinin çoğunu kişisel bakımlarına ve kozmetik ürünlere ayırmaları şehir halkı için başlıca olumsuz bulunan nedenlerdendir. Halka göre yoksulluk ve geçici sığınma durumunda olan sığınmacıların tedbirli davranmamaları gelecek için tehdit oluşturmaktadır. Bütçe planlaması yapamayan, gelir gider dengesini sağlayamayan kişilerin genel yaygınlık kazanması halinde ekonomik istikrarsızlığın olası olduğu düşüncesi tehdit algısının temelini oluşturmaktadır. Sığınmacılar, halkın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıya rağmen paylaşımcı olması şehir halkı tarafından takdir edilen durumlardandır. Kayseri ili içinde sığınmacılar için genel bakış özetle bu şekildedir (Karaarslan & Gençoğlu, 2019).

Kayseri olaylarının öncesinde halkın tutumları ve sığınmacılar için yaptıkları maddi ve manevi yardımlara bakıldığı zaman, halk arasında kültürel kopukluk ve hayatı anlamlandırma açısından yaşadıkları farklılıklar haricinde herhangi bir sıkıntı oluşturacak durum söz konusu olmamıştır. Olumsuz düşüncelerin temelinde; geldikleri yer, ait oldukları etnisite, dini görüşlerinin şehir halkı için bir ayrımcılık yahut eksi bir durum olmadığı görülmektedir (Karaarslan & Gençoğlu, 2019). Ancak bahsedilen görüşlerin olumsuz yönlerini sığınmacılara karşı genel fikir yapısında baskın duruma getiren aşırıcı olarak nitelendirilebilecek kişiler, yaşanan nahoş olaylara olan tepkilerini hukuki sınırı aşacak şekilde ortaya koymaları malum şiddet olaylarının yaşanmasına neden olmuştur. Olayların kısa süre içerisinde kontrol altına alınmasının ana sebebi ise, bu şiddet ve aşırı olayların halkın genelinde kabul görmeyişidir.

Suriyeli sığınmacılar şehirdeki Türk yerel halk ile kurdukları arkadaşlık ilişkilerini genellikle olumlu olarak ele almışlardır. Ancak azınlığı içerse dahi psikolojik sorunlara ve entegrasyon süreçlerini zorlayacak olaylara maruz kaldığını belirten bir kitle de mevcuttur. Kayseri ilini tercih etme sebeplerini ise genel olarak şehrin muhafazakâr yapıya

sahip olması, kültürel benzerliklerin bulunmasının yanı sıra eğitim ve iş imkanlarının yüksek ve yerel halkın ılımlı olmasından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Yerel halkın kendileri üzerinde genellikle dini ve insani bir yaklaşımla olumlu ve yardımcı bir tutum sergiledikleri ileri sürülmüştür. Ancak sığınmacılar özelinde yürütülen dezenformasyon faaliyetleri ve olumsuz örneklerin yaşanmasının bir sonucu olarak da, halkın genel tutumunun zaman zaman olumsuz etkilendiği ve davranış kalıplarına yansıdığı belirtilmiştir (Tanrıverdi, 2019). Yaygın ve yerel medya haber kaynaklarının sığınmacılar üzerine yapmış olduğu dezenformasyon ve nefret söylemine kadar varacak haberlerin halk nezdinde mülteci ve sığınmacılara ilişkin algının ve davranışların oluşmasında önemli bir temel etken olduğu kabul edilmiştir (Özçam, 2018).

Temmuz 2024 tarihinde Kayseri’de yaşanan olayların temelinde, Suriye uyruklu bir şahsın yine Suriye uyruklu bir çocuğa karşı cinsel istismarda bulunduğu iddiası yatmaktadır. Protesto etmek Anayasa’nın: “Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı” başlıklı 34. maddesine göre kişiye tanınan ve korunan haklardan birisidir. Türk halkının bu olayı protesto etmesinin nedeni aslında bireyin cinsel güvenliği ve çocukların sağlıklı bir cinsel gelişimi tamamlayarak sağlıklı bir çevrede büyüme hakkının tehlikeye düştüğüne dair kaygıdan kaynaklanmaktadır (T.C. Anayasası, 34. Madde). Hukuken buraya kadar bir sıkıntı yoktur. Ancak bu haklar kullanılırken yasanın tanıdığı hakların sınırını aşmamak, aşıldığı takdirde de görevli devlet mercilerinin gerekeni yapması gerekmektedir.

Kısa süre içerisinde protestolar yerini provokasyona bırakmıştır. Olay yeri olan Danişmentgazi Mahallesi’nde bulunan bütün Suriye uyruklu sığınmacılara karşı şiddet olaylarına, yaralamalara, yağmalamalara ve kundaklamalara neden olmuş ve arzu edilmeyen elim olaylar yaşanmıştır. Sığınmacılara karşı işlenen bu suçlara sebebiyet veren fiiller ile temel insan haklarından olan; güven içerisinde yaşama hakkı, barış içerisinde yaşama hakkı, can ve mal güvenliği hakkı, insan haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine kavuşma hakkı, mülkiyet hakkı, yerleşme hakkı, insanlık dışı veya küçültücü muamele yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ayırım yapma yasağı gibi haklar ihlal edilmiştir (Torun, 2007). Türkiye Cumhuriyeti’nin de taraf olduğu Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’ye ve uluslararası insan haklarını savunucu belgelerin birçoğuna göre de taraf devletler, yetkisi altında bulunan herkese; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer düşünceler, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi statüler bakımından ayırım yapmaksızın sözleşmelerde tanınan hakları sağlamakla ve saygı duymakla yükümlüdür (Gül ve Karan, 2011). Devlet, halk tarafından başlatılan Kayseri olayları nezdinde bu şarta sadık kalabilmek için olayları bastırmaya çalışsa da sığınmacıların sahip olduğu temel insan hakları ihlallerinin yaşanmasının önüne geçilememiştir.

8. BULGULAR

Google Colaboratory ve Phyton üzerinde BERT modeli kullanılarak elde edilen duygu skorları, üç temel parametre ile analiz edilmiştir.

8.1. Tematik İçerik Analizi Bulguları

Araştırma kapsamında analiz edilen 500 Ekşi Sözlük yorumu ve 150 medya haber metni, betimsel içerik analizi yöntemi ile kodlanarak temalar altında sınıflandırılmıştır. Kodlama süreci sonucunda toplam 3 ana tema ve 7 alt tema tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda temalar ve örnek kod frekansları sunulmuştur:

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans
Ötekileştirme	Dilsel dışlama ve kimlik sorgulama	183
Suçlama ve Tehdit Algısı	Güvenlik endişesi ve kamu düzeni vurgusu	147
Mağduriyet ve İnsanileştirme	Çocuk ve kadın vurgusu, dini referanslar	94

Tematik analiz sürecinde en baskın temanın “ötekileştirme” olduğu görülmüştür. Bu temada mülteciler “yük”, “baş belası”, “Suriyeliler” gibi genelleştirici ve dışlayıcı ifadelerle temsil edilmiştir. Örneğin bir kullanıcı; “vergi vermeyen, ama devletten her şeyi alan bir kitle” ifadesini kullanarak hem ekonomik yük hem de adaletsizlik algısını yansıtmaktadır.

“Suçlama ve tehdit algısı” temasında ise mültecilerin suç, asayiş ve toplumsal güvenlik ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu söylem, özellikle yerel halkın güvenlik endişesi ile hak temelli yaklaşımlar arasındaki çatışmayı ortaya koymaktadır.

“Mağduriyet ve insanileştirme” teması daha az sıklıkla ortaya çıkmakla birlikte, çocuklar ve kadınlar üzerinden evrensel etik duyarlılıklar zaman zaman dile getirilmiştir. “O çocukların da bir annesi var” gibi ifadeler insanları, vicdani olarak harekete geçirmeyi amaçlayan söylemlere örnektir.

8.2. Eleştirel Söylem Analizi Bulguları

Norman Fairclough’un üç boyutlu söylem çözümlemesi temel alınarak yürütülen analizde; söylemlerin biçimsel özellikleri (kelime seçimi, gramer), söylemsel uygulamalar (yeniden üretim biçimleri) ve toplumsal pratikle ilişkileri ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Söz konusu medya ve sosyal medya içeriklerinde mülteciler sıklıkla:

- "Suç potansiyeli taşıyan bireyler" olarak konumlandırılmış,
- "Devlet destekli ayrıcalıklı grup" şeklinde sunulmuş,
- "Biz ve onlar" ayrımının dilsel kodlarıyla ötekileştirilmiştir.

Bu söylemler, sadece bilgi verme değil okuyucunun duygusal ve ideolojik olarak yönlendirilmesini de amaçlamaktadır. Eleştirel çözümleme, söz konusu söylemlerin kamusal algı yönetimiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

8.3. Makine Öğrenmesi ile Duygu Analizi Bulguları

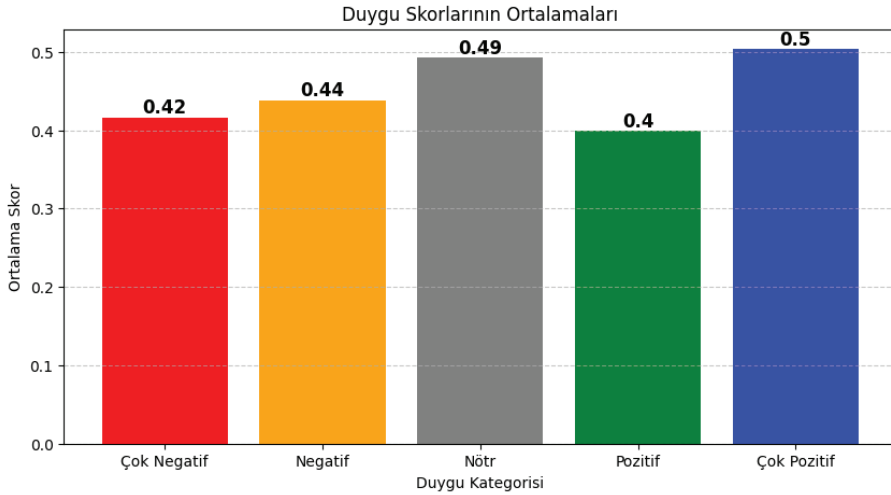
Duygu analizi, BERT tabanlı çok dilli modellerle gerçekleştirilmiş ve her yoruma 1 (çok

negatif) ile 5 (çok pozitif) arasında puan atanmıştır. Elde edilen 500 yorumun puan dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Sıra	Anlam	Frekans	Oran
1	Çok Negatif	212	%42,4
2	Negatif	131	%26,2
3	Tarafsız	89	%17,8
4	Pozitif	48	%9,6
5	Çok Pozitif	20	%4,0

Bu bulgular, Ekşi Sözlük yorumlarının büyük bölümünün olumsuz duygusal yüklülük taşıdığını göstermektedir. Negatif duygular; öfke, korku ve dışlama ile ilişkilidir. Bu durum, söylemlerin yapısal olarak hak temelli yaklaşımlardan uzaklaştığını ve kutuplaştırıcı bir dille üretildiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 2. Duygu skorlarının ortalamaları.

Bu grafik, analiz edilen metinlerden türetilen duygu skorlarının ortalama değerlerini görselleştirmektedir. Makine öğrenmesi tabanlı modelin beş duygu kategorisine ilişkin ortalama skor tahminleri aşağıdaki gibidir:

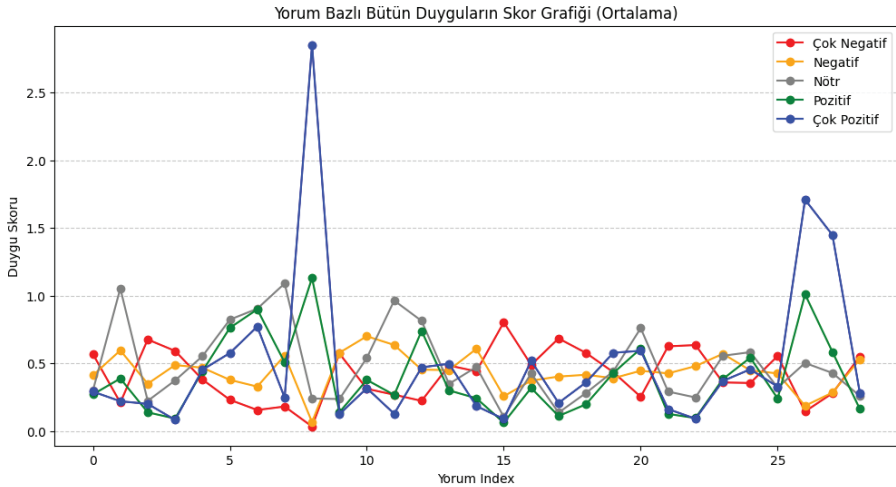
- Çok Negatif: 0.42
- Negatif: 0.44
- Nötr: 0.49
- Pozitif: 0.40
- Çok Pozitif: 0.50

Analiz ve Yorum:

1. Ortalama duygu skorlarının görece dar bir aralıkta (0.40 - 0.50) değiştiği görülmektedir. Bu durum, modelin aşırı uç noktalara yönelmek yerine, metinleri görece dengeli bir şekilde sınıflandırdığını göstermektedir.
2. En yüksek ortalama skorun 0.50 ile "Çok Pozitif" kategorisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, veri setindeki metinlerin önemli bir kısmının olumlu içerikte olduğunu veya modelin pozitif duyguları tespit etme konusunda daha yüksek duyarlılığa sahip olduğunu düşündürmektedir.
3. Nötr duygu kategorisi 0.49 ile baskın konumdadır. Bu, analiz edilen metinlerin büyük oranda duygusal olarak kutuplaşmamış içeriklerden oluştuğunu ve modelin de bu eğilimi doğruladığını göstermektedir.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde duygusal spektrumda aşırı uçlarda sınıflandırmaların nispeten az olduğunu, nötr ve hafif pozitif duygu kategorilerinin ise baskın çıktığını ortaya koymaktadır.

Şekil 3. Yorum bazlı duyguların ortalama skorları.

Yukarıdaki grafik, her bir yorum için model tarafından atanan duygu skorlarını zaman serisi bağlamında görselleştirmektedir. Beş farklı duygu kategorisi ayrı çizgilerle gösterilmiş olup, zaman içerisindeki değişimleri analiz edilmektedir.

Analiz ve Yorum:

1. Duygular arasındaki dalgalanmalar belirgin bir varyans göstermektedir. Bu, modelin analiz ettiği içeriklerin homojen bir duygusal dağılıma sahip

olmadığını, belli yorumların duygu skorlarında ani sıçramalara yol açtığını göstermektedir.

2. Özellikle, "Çok Pozitif" duygu kategorisinde belirgin uç noktalar bulunmaktadır. Grafik üzerinde gözlemlenen ani pikler (mavi eğri) modelin bazı yorumları aşırı olumlu olarak sınıflandırdığını düşündürmektedir.
3. Negatif ve nötr kategorilerinin daha stabil bir seyir izlediği görülmektedir. Bu durum, modelin olumsuz duygu tespiti konusunda daha kararlı ve tutarlı tahminler ürettiğini göstermektedir.
4. Zaman içerisindeki ortalama değişimler, belli dönemlerde duygu skorlarının nötr ve hafif negatif seviyelerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde modelin duygusal sınıflandırmada zamana bağlı olarak farklı duygu kategorilerine yönelim gösterdiğini, ancak bazı duygu kategorilerinde (örneğin "Çok Pozitif") uç değerlerin daha sık görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Şekil 4. Duygu skorlarının ağırlıklı ortalamalarının dağılımı.

Yukarıdaki grafik, analiz edilen metinlerden türetilen kümülatif ağırlıklı ortalama duygu skorunun zaman içerisindeki değişimini göstermektedir.

Analiz ve Yorum:

1. Başlangıç aşamasında duygu skorları negatif eğilim göstermektedir. Grafiğin ilk bölümünde ağırlıklı ortalamanın 1.0 seviyesinden hızla 2.2 seviyelerine yükseldiği görülmektedir. Bu durum, ilk yorumların model tarafından daha negatif değerlendirilirken, zaman ilerledikçe daha nötr ve pozitif yorumların ağırlık kazandığını göstermektedir.

2. 10. yorum civarında ortalama skorda zirve noktası oluşmuştur. Yaklaşık 2.3 seviyesinde maksimum değere ulaşan ortalama duygu skoru, bu noktadan sonra azalarak stabil bir seviyeye oturmaktadır.
3. Genel eğilim incelendiğinde, duygu skorlarının zaman içerisinde stabil hale geldiği gözlemlenmektedir. Başlangıçtaki ani değişimler, daha sonra azalarak belli bir istikrara ulaşmaktadır.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde modelin başlangıçta duygusal olarak kutuplaşmış içeriklere daha duyarlı olduğunu, ancak zaman içinde nötr eğilimlerin ağırlık kazandığını ve modelin sınıflandırmalarında stabil bir dağılım yakaladığını göstermektedir.

8.4. Bulguların Kuramsal Çerçeve Işığında Değerlendirilmesi

Bu araştırmada ulaşılan bulgular, medya ve sosyal medya söylemlerinin mültecilerin toplumsal algısında ve insan hakları erişiminde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Betimsel içerik analizi sonucunda öne çıkan "ötekileştirme" (%36,6), "suçlama ve tehdit algısı" (%29,4), "mağduriyet ve insanileştirme" (%18,8) temaları, söylemlerin hem ideolojik hem de duygusal düzeyde kutuplaştırıcı bir içerik taşıdığını ortaya koymuştur. Duygu analizinde %68,6 oranında olumsuz (1 ve 2) duygu tespit edilmesi, bu saptamayı nicel düzeyde de doğrulamaktadır.

Bu bulgular, Fairclough'un (2010) eleştirel söylem kuramıyla örtüşmektedir. Fairclough'a göre söylemler yalnızca dilsel ifadeler değil, aynı zamanda toplumsal pratiklerin bir parçasıdır ve güç ilişkilerini yeniden üretir. Nitekim yorumlarda sıkça geçen "kamuya yük", "ayrıcalıklı mülteci" ve "asayiş sorunu" gibi söylemler, mültecileri homojen ve potansiyel tehdit içeren bir kitle olarak konumlandırmakta, böylece hak taleplerini gayri-meşrulaştırmaktadır. Bu durum, Esses ve diğerlerinin (2013) göçmen karşıtı çerçeveleme stratejileri çalışmasıyla da uyumludur. Onlara göre, göçmenlerin "tehdit" olarak çerçevelenmesi, onların bireyselliklerinin ve insani özelliklerinin reddedilmesine yol açmaktadır.

Makine öğrenmesi tabanlı duygu analizi sonuçları da bu eğilimi desteklemektedir. BERT modelinin tespit ettiği duygusal yönelimler, yalnızca söylemlerin yüzey düzeyindeki anlamlarını değil, aynı zamanda derin düzeydeki duygusal tonlarını da ortaya koymaktadır. Özellikle, Şekil 3'teki zaman serisi analizinin gösterdiği gibi, olaylar sonrasında olumsuz duygusal yönelimlerde ani bir artış yaşanmış, bu da toplumsal tepkilerin kutuplaştırıcı bir yapıya büründüğünü göstermiştir.

Bu noktada, Arendt'in (1973) "haklara sahip olma hakkı" kavramı önem kazanmaktadır. Arendt'e göre, vatandaşlık bağı olmayan kişilerin haklarının korunması, yalnızca hukuksal değil, aynı zamanda etik bir zorunluluktur. Ancak bulgularımız, mültecilerin "haklara sahip olma hakkının" söylemsel düzeyde ihlal edildiğini göstermektedir. Zira %42,4 oranında "çok negatif" olarak sınıflandırılan yorumlarda, mültecilerin temel

haklarının doğallığı ve evrenselliği sorgulanmakta, bu haklar "verilen ayrıcalıklar" olarak yeniden çerçevelenmektedir.

Benzer şekilde, Rawls'un (1999) adalet kuramı perspektifinden bakıldığında, toplumun en dezavantajlı kesimlerinin korunması gerekliliği vurgulanmaktadır. Rawls'ın "fark ilkesi", eşitsizliklerin ancak en dezavantajlı grupların lehine olması durumunda meşru kabul edilebileceğini savunur. Oysa bulgularımız, medya söylemlerinin bu ilkeye aykırı biçimde, mültecileri "kaynakları tüketen" ve "ayrıcalıklı" gruplar olarak temsil ettiğini göstermektedir. Bu söylemsel strateji, toplumsal kaynakların dağıtımında adalet ilkesinin zedelenmesine neden olmaktadır.

Habermas'ın (1986) iletişimsel eylem kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bulgularımız, göçmenler ve yerel halk arasında rasyonel ve eşit bir iletişim zeminin oluşturulmasının zorluğunu ortaya koymaktadır. Habermas'a göre, iletişimsel eylem ancak karşılıklı anlayış, saygı ve eşit söz hakkı temelinde gerçekleşebilir. Ancak eleştirel söylem analizi sonuçlarımız, mültecilerin çoğunlukla "söz hakkı olmayan" ve "hakkında konuşulan" nesneler olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Bu durum, Habermas'ın ideal iletişim ortamının medya söylemlerinde sağlanmadığını ve mültecilerin kendi anlatılarını toplumsal alanda var edemediklerini göstermektedir.

Türkiye özelinde yapılan yakın tarihli çalışmalarla karşılaştırıldığında da bulgularımız tutarlılık göstermektedir. Parlak, Çakın ve Kaya (2022), Suriyeli sığınmacıların Twitter'daki temsillerinde benzer biçimde tehdit söylemi, kültürel çatışma ve güvenlik kaygısı içeren çerçevelmelerin baskın olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde; Sel, Dönmez ve Bozan (2024) tarafından yürütülen çalışmada, özellikle eğitim alanında karşılaşılan sosyal uyum sorunlarının, kamuoyundaki önyargılı söylemlerle doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmıştır.

Kayseri özelinde ise bulgularımız, Tanrıverdi'nin (2019) alan çalışmasıyla örtüşmektedir. Tanrıverdi, Suriyeli mültecilerin kültürel uyum süreçlerinin medya temelli algılarla şekillendiğini ve bu algıların çoğunlukla ötekileştirici olduğunu saptamıştır. Bizim bulgularımız da, Kayseri'de Temmuz 2024'te yaşanan olayların söylemsel arka planını ortaya koyarak, yerel düzeydeki kültürel önyargıların ve medya temsillerinin fiziksel şiddet olaylarına dönüşme potansiyelini göstermektedir.

Bu çalışmanın teori ve uygulama arasında kurduğu ilişki, göçmen karşıtı söylemlerin yalnızca bireysel önyargılardan değil, kurumsal medya çerçevesinden ve genel toplumsal algılardan beslendiğini göstermektedir. Özellikle duygu analizi sonuçlarımızın gösterdiği üzere, zaman içinde oluşan duygusal kutuplaşma, tek yönlü olmaktan ziyade, medya-toplum-politika üçgeninde karşılıklı etkileşimle şekillenmektedir. Bu bulgu, Khosravinik'in (2010) eleştirel söylem analizi çalışmasında ortaya koyduğu "medyada göçmen temsillerinin döngüsel ve kendini pekiştiren yapısı" teziyle uyumludur.

Araştırmanın bulguları kuramsal çerçeveye ilişkilendirildiğinde, mültecilik olgusunun yalnızca yasal veya politik değil, aynı zamanda söylemsel ve etik bir mesele olduğu görülmektedir. Bu bulgular, Boer'in (2015) mülteci haklarının hukuki boyutunun yanında, söylemsel inşasına da dikkat çektiği çalışmasıyla örtüşmektedir. İnsan hakları temelli bir göç yönetimi için, söylemsel pratiklerin dönüştürülmesi, medya kuruluşlarının hak temelli bir habercilik anlayışı benimsemeleri ve sosyal medya platformlarının nefret söylemine karşı daha etkin önlemler almaları gerekmektedir.

8.5. Literatürle Karşılaştırmalı Tartışma

Araştırmanın bulguları, Fairclough'un eleştirel söylem teorisi ile birebir uyum göstermektedir. Çünkü yorumların dilsel yapısı, sadece bilgi vermeyi değil, ideolojik olarak konumlandırmayı da amaçlamaktadır (Fairclough, 2010). Benzer şekilde, Arendt'in (1973) "haklara sahip olma hakkı" anlayışı, bulgular bağlamında ihlal edilmektedir; çünkü mültecilerin hak talepleri, söylemsel olarak meşrulaştırılmamaktadır.

Bulgular, Rawls'un (1999) adalet kuramı açısından değerlendirildiğinde de çarpıcıdır. Duygusal kutuplaşma ve ötekileştirme, toplumun dezavantajlı kesimlerini destekleme ilkesine aykırı söylem biçimleri üretmektedir. Literatürde, göçmenlerin insan haklarına dayalı temsillerinin, medya çevrelerinde sıklıkla kaybolduğu sıkça belirtilmektedir (Khosravini, 2010). Bu araştırmanın ortaya koyduğu veriler, bu tespiti Türkiye örneğinde güncel ve sistematik biçimde doğrulamaktadır.

Nitekim Türkiye bağlamında yapılan yakın tarihli çalışmalar da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Parlak, Çakın ve Kaya (2022), Suriyeli sığınmacıların Twitter'daki temsillerinde yoğun bir biçimde tehdit söylemi, kültürel çatışma ve güvenlik kaygısı içeren durumların baskın olduğunu ortaya koymuştur. Aynı şekilde Sel, Dönmez ve Bozan (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, özellikle eğitim alanında karşılaşılan sosyal uyum sorunlarının, kamuoyundaki önyargılı söylemlerle doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmıştır.

Tanrıverdi'nin (2019) Kayseri özelinde yürüttüğü alan çalışmasında ise, Suriyeli mültecilerin kültürel uyum süreçlerinin yerel halkın medya temelli algılarıyla şekillendiği ve bu algıların çoğunlukla ötekileştirici olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Kayseri'de toplanan verilerin medya ve sosyal medya içerikleri üzerinden analiz edilmesi, mevcut literatürle uyumlu olarak kentsel ölçekli söylemsel kalıpların nasıl üretildiğini göstermektedir.

Bu bulgular aynı zamanda, Türkiye'deki göçmen karşıtı söylemlerin yalnızca bireysel önyargılardan değil, kurumsal medya çerçevesinden beslendiğini ve kamu söylemini şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Araştırma, bu yönüyle hem ulusal hem de yerel düzeydeki söylem yapılarını karşılaştırmalı olarak ele alması açısından özgün bir katkı sunmaktadır.

8.6. Makine Öğrenmesi ve Eleştirel Söylem Analizinin Metodolojik Entegrasyonu

Araştırmamızda kullanılan BERT tabanlı duygu analizi ile eleştirel söylem analizi arasındaki metodolojik entegrasyon, göç ve mültecilik söylemlerinin çok katmanlı yapısını anlamamıza olanak sağlamıştır. Bu entegrasyonun sağladığı avantajlar ise şunlardır:

1. Ölçeklenebilirlik: BERT modeli, binlerce metni kısa sürede analiz ederek geniş ölçekli veri setlerinden anlamlı örüntüler çıkarabilmektedir. Bu, eleştirel söylem analizinin geleneksel olarak sınırlı sayıda metin üzerinde yoğunlaşma zorluğunu aşmaktadır.
2. Nesnellik ve Tekrarlanabilirlik: Makine öğrenmesi tabanlı analiz, araştırmacı öznelliğini minimize ederek, bulguların tekrarlanabilirliğini artırmaktadır. BERT modelinin %87,4'lük doğruluk oranı, analizin güvenilirliğini desteklemektedir.
3. Zamansal Değişimin Tespiti: Duygu skorlarının zamansal analizi, söylemlerin dinamik yapısını ortaya koymakta ve toplumsal olaylarla söylemsel değişimler arasındaki ilişkiyi görselleştirmektedir.
4. Örtük Anlamların Tespiti: BERT'in bağlamsal anlama kabiliyeti, metinlerdeki örtük ayrımcılık, mikro-saldırganlık ve ironik ifadeleri tespit edebilmekte, bu da eleştirel söylem analizinin derinliğini artırmaktadır.

Ancak, makine öğrenmesi ve eleştirel söylem analizinin entegrasyonu bazı metodolojik zorlukları da beraberinde getirmektedir. BERT modelinin Türkçe mülteci söylemi üzerinde eğitilmesi, modelin belirli kalıpları öğrenmesine neden olabilmekte, bu da yeni veya alışılmadık söylem biçimlerini tanıma konusunda zorluklar yaratabilmektedir. Ayrıca, duygu analizi tek başına, söylemlerin tarihsel, politik ve sosyokültürel bağlamını tam olarak kavrayamamaktadır. Bu nedenle, eleştirel söylem analizinin bağlamsal zenginliği ile BERT'in hesaplamalı kabiliyetinin dengeli bir entegrasyonu gerekmektedir.

Gökçe'nin (2006) belirttiği gibi, içerik analizinin nicel ve nitel boyutlarının bütünleştirilmesi, sosyal bilimlerde metodolojik bir zorunluluktur. Bu çalışmada makine öğrenmesi teknikleriyle geleneksel eleştirel söylem analizini birleştirerek, göç söylemlerinin hem nicel hem de nitel boyutlarını kavramayı hedeflemiştir. Bu entegrasyon, Türkiye'deki göç çalışmalarında metodolojik bir yenilik sunmakta ve gelecekteki araştırmalar için yol gösterici bir model oluşturmaktadır.

8.7. Özgün Katkı ve Politik Öneriler

Bu çalışma, geleneksel içerik analizinin yanı sıra, makine öğrenmesi destekli duygu analizi yöntemini kullanarak nitel ve nicel veriyi bütünleştirmiştir. Bu yönüyle, mülteci

karşıtı söylemlerin yalnızca içerik düzeyinde değil, duygusal yoğunluk ve toplumsal etkileri bağlamında da analiz edilmesine olanak sağlamıştır.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Medya temsilcileri için hak temelli habercilik ve mülteci etiği konularında eğitim programları geliştirilmelidir.
- Sosyal medya platformları, nefret söylemi ve ayrımcı içerikleri tanıyan algoritmalarla içerik denetimini güçlendirmelidir.
- Kamu otoriteleri, mültecilere yönelik dijital ötekileştirmeye mücadele için dil politikaları ve etik kılavuzlar oluşturmalıdır.
- Yeni araştırmalar, farklı şehirlerdeki sosyal medya söylemlerini karşılaştırmalı olarak analiz etmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, insan hakları bağlamında göç ve mültecilik olgusunu medya söylemleri üzerinden incelemiş ve özgün bir metodolojik yaklaşım sunmuştur. Kayseri'de Temmuz 2024'te yaşanan olaylar örnek vaka olarak ele alınarak kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye'deki göçmenlerin güven içerisinde yaşama hakkı, barış içerisinde yaşama hakkı, can ve mal güvenliği hakkı, insan haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine kavuşma hakkı, mülkiyet hakkı ve ayrımcılığa uğramama hakkı gibi temel hakların ihlal edildiği tespit edilmiştir. Kayseri örneğinde görüldüğü gibi, özellikle fiziksel şiddet, yağma ve mülkiyete zarar verme, bu ihlallerin en somut örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

BERT tabanlı duygu analizi ve eleştirel söylem analizi bulguları, incelenen medya metinlerinin büyük çoğunluğunun (%68,6) negatif duygusal yönelim içerdiğini göstermiştir. Bu söylemler, mültecileri "güvenlik tehdidi", "ekonomik yük" ve "kültürel aykırılık" çerçevelerinde konumlandırarak toplumsal kutuplaşmayı artırmakta ve mültecilerin hak taleplerinin meşrulaştırılmasını engellemektedir. Araştırmada gözlemlendiği üzere, olayların patlak verdiği 17 Temmuz 2024 tarihinde negatif duygu skorlarında %27'lik keskin bir artış yaşanmıştır. Bu durum, medya söylemlerindeki değişimin toplumsal olaylarla doğrudan ilişkisini ortaya koymaktadır.

Eleştirel söylem analizi, medya temsillerinde "genelleştirici kategorileştirme", "biz/onlar dikotomisi", "tehdit imaları" ve "ekonomik rekabet çerçevesi" gibi stratejilerin yoğun şekilde kullanıldığını göstermiştir. Bu stratejiler, mültecileri homojen ve kolektif bir tehdit olarak konumlandırarak onların bireyselliklerini ve insani özelliklerini görmezden gelmektedir. Medyadaki bu ötekileştirici söylemler, göçmenlere yönelik fiziksel şiddet ve hak ihlallerini meşrulaştıran bir zemin oluşturmaktadır. Habermas'ın iletişimsel eylem kuramı perspektifinden değerlendirildiğinde, bu söylemlerin göçmenler ve yerel

halk arasında rasyonel ve eşit bir iletişim zemini kurulmasını engellediği görülmektedir. Medyada üretilen "tehdit" ve "yük" algısı, göçmenlerin barınma, eğitim, sağlık ve çalışma hakları gibi temel haklara erişimini zorlaştırmaktadır.

Bu çalışma, literatüre üç temel özgün katkı sunmaktadır. İlk olarak, makine öğrenmesi tabanlı duygu analizi ile eleştirel söylem analizinin entegrasyonu, nitel ve nicel yöntemlerin güçlü yanlarını birleştiren karma bir metodolojik yaklaşım ortaya koymaktadır. Kullanılan BERT modeli, Türkçe metinlerdeki karmaşık duygusal yapıları ve örtük anlamları yüksek bir doğruluk oranıyla (%87,4) tespit edebilme kapasitesiyle geleneksel içerik analizine nicel bir boyut kazandırmıştır. İkinci olarak mevcut araştırma, Fairclough'un eleştirel söylem teorisi, Arendt'in "haklara sahip olma hakkı" kavramı, Rawls'un adalet kuramı ve Habermas'ın iletişimsel eylem kuramının bir sentezini oluşturarak göç ve medya söylemleri arasındaki ilişkiyi güç, adalet ve iletişim eksenlerinde analiz etmiştir. Üçüncü olarak, Kayseri'de Temmuz 2024'te yaşanan olaylar bu çalışmada ilk kez kapsamlı bir bilimsel analize tabi tutulmuş, 500 Ekşi Sözlük yorumu ve 150 haber metni üzerinden gerçekleştirilen analiz, olayların söylemsel arka planını ve medya temsillerinin şiddet olaylarıyla ilişkisini ortaya koymuştur.

Araştırma bulguları ışığında, göç ve mültecilik konusundaki medya yaklaşımları ve politika uygulamaları için çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Konseyi gibi kurumlar tarafından, göç ve mültecilik haberlerinde kullanılacak etik ilkeleri içeren özel kılavuzlar hazırlanması, göçmenlerin haberleştirilmesinde ötekileştirici dil kullanımını önleyecek somut yönergeler geliştirilmesi gerekmektedir. Sosyal medya platformları, göçmenlere yönelik nefret söylemi ve ayrımcı içerikleri tespit edebilecek Türkçe doğal dil işleme algoritmalarını iyileştirmeli, bu çalışmada kullanılan BERT tabanlı duygu analizi modeli gibi yapılar bu tür sistemlerin geliştirilmesine katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve medya kurumları arasında işbirliğini güçlendirecek "Göç Haberciliği Kapasite Geliştirme Programları" oluşturulması, gazetecilere göç olgusunun insan hakları boyutuna yönelik eğitimler verilmesi önem taşımaktadır. Yerel ve ulusal düzeyde, göçmenler ile yerli halk arasında diyalogu güçlendirecek kültürel etkileşim programları ve karma medya projeleri geliştirilmeli, Habermas'ın iletişimsel eylem kuramına dayanan bu platformlar karşılıklı anlayışı artırabilir. Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına, göçmenler ve mülteciler hakkındaki medya temsillerini eleştirel şekilde değerlendirmeyi içeren medya okuryazarlığı modülleri eklenmelidir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar için farklı sosyoekonomik ve kültürel özelliklere sahip kentlerdeki göçmen temsillerinin karşılaştırmalı analizini yapan çalışmalar, yerel bağlamın söylemsel yapıları nasıl şekillendirdiğini ortaya koyabilir. Türkiye'de 2011-2025 döneminde Suriyeli mültecilere yönelik medya söylemlerindeki zamansal değişimleri inceleyen boylamsal araştırmalar, söylemlerin politik, ekonomik ve toplumsal

değişimlerle nasıl dönüştüğünü anlamayı kolaylaştırabilir. Bu çalışmada kullanılan BERT modeli, farklı duygu kategorilerini daha hassas biçimde analiz edebilecek şekilde geliştirilebilir, özellikle Türkçedeki ironi, mecaz, kinaye ve örtük ayrımcılık içeren ifadeleri tespit edebilecek derin öğrenme modelleri oluşturulmalıdır. Medya ve sosyal medya analizlerinin yanı sıra, göçmenlerin kendi söylemsel perspektiflerini de içeren katılımcı araştırma projeleri tasarlanmalı, bu projelerde göçmenler hem araştırma öznesi hem de araştırmacı olarak yer alabilir. TikTok, Instagram ve YouTube gibi görsel-işitsel içerik ağırlıklı sosyal medya platformlarında göçmen temsillerini inceleyen multimodel söylem analizi çalışmaları yapılabilir, bu araştırmalar görsel düzeydeki söylemsel stratejileri ve bunların metinsel söylemlerle ilişkisini ortaya koyabilir.

İnsan hakları perspektifinden bakıldığında, göç ve mültecilik meselesinin sadece yasal veya politik değil, söylemsel ve etik boyutlarının da ele alınması gerektiği açıktır. Bu araştırma, medya söylemlerinin mültecilerin haklarına erişimdeki etkisini göstererek, daha kapsayıcı bir göç yönetimi ve medya pratiği için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır. Gelecekte, farklı disiplinleri entegre eden ve yenilikçi metodolojik yaklaşımlar kullanan araştırmalar, bu alandaki bilgi birikimini daha da zenginleştirecektir.

Kaynakça

- Agral, M., & Tekir, S. (2024). *Improvements on a Multi-Task BERT Model*. 32nd Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU), IEEE Publisher, ISSN: 2165-0608, 15-18 May 2024, Mersin, Türkiye.
- Anadolu Ajansı. (2024a, 20 Temmuz). *Akdeniz'de son 9 yılda yaklaşık 25 bin düzensiz göçmen yaşamını yitirdi*. <https://www.aa.com.tr>
- Anadolu Ajansı. (2024b, 20 Temmuz). *Bakan Yerlikaya: Kayseri'de 855 şahıs gözüaltına alındı, bunların 13'ü tutuklandı*. <https://www.aa.com.tr>
- Arendt, H. (1973). *The Origins of Totalitarianism*. A Harvest/HBJ Book.
- Ateş, H. (2023). Suriyeli Mülteciler Konusunda Derin Öğrenme Tabanlı Ön Eğitimli BERT Dil Modelleri Kullanılarak Türkçe Tweetlerin Duygu Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 331-360.
- Bayraktar, H. Z. (2022). *Güvenliğin İki Yüzü: Ulus-Devlet ve Mülteciler*. İçinde B. Başkan & M. E. Kula (Editörler), Uluslararası Göç ve Mültecilik (ss. 31-43). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BBC News Türkçe. (2024, 20 Temmuz). *20 Haziran Dünya Mülteciler Günü: BM, Mültecilerin Sayısının 120 Milyona Ulaştığını Açıkladı*. Retrieved from <https://www.bbc.com/turkce/haberler>
- Birleşmiş Milletler. (2024). *Göç İçin Küresel İlkeler Sözleşmesi*. Retrieved from <https://www.un.org>
- Boer, T. D. (2015). Closing Legal Black Holes: The Role of Extraterritorial Jurisdiction in Refugee Rights Protection. *Journal of Refugee Studies*, 28(1), 118-134.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80.
- Büşam Raporu. (2018). *Suriyeli Göçmenlerin Kayseri'ye Entegrasyonu: Suriyeli Göçmenler ve Kayserililer Üzerine Nicel Bir İnceleme* (Proje Yürütücüsü: F. Karaarslan). Büyükşehir Stratejik Araştırmalar Merkezi.

- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 111-118.
- Der Spiegel. (2024, 20 Temmuz). *Görgü tanıkları, Suriye'nin Ağustos ayında çölde kimyasal silah testi yaptığını söyledi*. <https://archive.org>
- Doğan, V. (2021). *Türk Yabancılar Hukuku* (6. Baskı). Savaş Yayınevi.
- Duncan, H. (2020). Immigration Policy as Foreign Policy. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), 5-20.
- Esses, V. M., Medianu, S., & Lawson, A. S. (2013). Uncertainty, Threat, And The Role Of The Media In Promoting The Dehumanization Of Immigrants And Refugees. *Journal of Social Issues*, 69(3), 518-536.
- Euronews. (2024, 20 Temmuz). *İngiliz gazete kaynaklarına göre Suriye'de kullanılan kimyasal silahlar*. <https://archive.org>
- Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Routledge Press.
- Fetters, M. D., Curry, L. A., & Creswell, J. W. (2013). Achieving Integration in Mixed Methods Designs-Principles and Practices. *Health Services Research (HSR)*, 48(6pt2), 2134-2156.
- Fox Haberleri. (2024, 20 Temmuz). *Fransa dışişleri bakanı, Suriye'nin sarın gazı kullanımının doğrulanmasının ardından askeri seçeneklerin masada olduğunu söyledi*. <https://archive.org>
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gül, İ. I., & Karan, U. (2011). *Ayrımcılık Yasağı: Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güneş, V. (2019). İnsan Hakları Bağlamında Göç ve Mülteciler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, G. (2014). Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 63(3), 479-508.
- Habermas, J. (1986). *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society*. Polity Press.
- IOM. (2024, 13 Temmuz). *İnteraktif Dünya Göç Raporu 2024*. Retrieved from <https://www.iom.int>
- Karaarslan, F., & Gençoğlu, A. Y. (2019). *Suriyeli Göçmenlerle Birlikte Yaşamak: Kayseri'de Sivil Politik Aktörlerle Suriyeli Göçmenler Üzerine Nitel Bir Analiz*. Tezkire Yayıncılık.
- Kartal, B., & Karakuş Yetkin, M. (2020). *Türkiye'deki Suriyeliler: Entegrasyon Politikaları ve Uygulamaları*. İçinde S. Fedakâr, A. Karadağ, & A. S. Erkul Yağcı (Editörler), *Tarih Boyunca Uluslararası Göç ve Göçmenlik* (ss. 331-350). Ege Üniversitesi Yayınları.
- Khosravini, M. (2010). The representation of Refugees, Asylum Seekers and Immigrants in British Newspapers: A Critical Discourse Analysis. *Journal of Language and Politics*, 9(1), 1-28.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Manap, Ç. (2025). Sosyal Medyada Mülteci Temsilinin Söylem Analizi: Ekşi Sözlük Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 67, 83-99.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Özçam, T. (2018, Ekim). *Kocaeli İlinde Yasayan Suriyeli Mültecilerin Medyada Kendilerine İlişkin Haberlere Bakışı: Bir Alımlama Çalışması*. İçinde İ. Bayram (Genel Koordinatör), *Kartepe Zirvesi 2018 Göç Mültecilik ve İnsanlık Tebliğler Kitabı* (Cilt 2, ss. 131-151). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi.

- Parlak, İ., Çakın, Ö., & Kaya, Sinan (2022). Sosyal Medyada Sığınmacı Algısı: Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Twitter Hesaplarında Görünümü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 52, 948-983.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-235.
- Rawls, J. (1999). *The Law of Peoples: with "The Idea of Public Reason Revisited"*. Harvard University Press.
- Rawls, J. (2018). *Bir Adalet Teorisi (Çev. Vedat Ahşen Coşar/2. Baskı)*. Phoenix Yayınevi.
- Resmî Gazete. (2009, 24 Mart). 5840 Sayılı Kadın ve Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu.
- Resmî Gazete. (2013, 4 Nisan). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Retrieved from <https://www.resmigazete.gov.tr>
- Saparca, Y. C. (2023). İnsan Hakları, Mülteciler ve Devlet: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 6(10), 85-114.
- Sel, B., Dönmez, T., & Bozan, M. A. (2024). Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Öğretimi Aracılığıyla Mülteci Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçlerinin İyileştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 49(217), 91-116.
- Şan, M. K., & Akyiğit, H. (2021). Göç Kimlik ve Aidiyet: Amerika'da Yaşayan Türkler Örneği. *Bilig*, 97, 137-175.
- T.C. Anayasası. (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Tanrıverdi, A. (2019). Kayseri'deki Suriyelilerde Kültürel Uyum ve Din. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşkın, D., & Orallı, L. E. (2025). Avrupa'da Yeni Bir Sistem: Avrupa Birliği Göç ve İltica Paktı. *TESAM Akademik Dergisi*, 12(1), 67-95.
- The Guardian (2024, 20 Temmuz). *Suriye'de sarin gazı kullanımıyla ilgili haber*. <https://web.archive.org/web/20190110133449/https://www.theguardian.com/world/2013/jun/04/syria-nerve-agent-sarin-uk-france>
- Torun, Y. (2007). İnsan Hakları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 415-424.
- Tülü, M. (2020). *Sığınmacılara Vatandaşlık Hizmetleri ve Statüleri*. İçinde M. Karakaya Yörük (Editör), *Sığınmacılar sempozyumu 2019: Kayseri'deki sığınmacılar, problemleri ve çözüm yolları* (ss. 65-74). Netform Matbaacılık A.Ş.
- Türk, H. S. (1998). Human Rights in Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 3(4), 68-79.
- UMHD. (2024, 20 Temmuz). *Hangi ülkede ne kadar mülteci var?* <https://umhd.org.tr>
- UNHCR. (2024, 20 Temmuz). *Suriyeli Mülteci Krizi: Yardım, İstatistikler ve Haberler*. Retrieved from <https://www.unhcr.org>
- UNRWA Genel Komiseri Op Ed. (2024, 20 Temmuz). *Suriye'deki Filistinli Mülteciler: Bir Yıkım ve Cesaret Hikayesi – Filistin Sorunu*. <https://archive.org>
- Ustabulut, M. Y., Boylu, E., & Başar, U. (2022). Türkiye ve Seçilmiş Avrupa Ülkelerinin Göçmen Entegrasyon Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Bilig*, 103, 1-30.
- Uyar, L. (2006). *Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 1981-2006*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Üstün, E. Y., & Üstün, M. T. (2023). Yunanistan'ın Düzensiz Göçle Mücadelesinde Gerçekleşen İnsan Hakları İhlalleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 377-388.
- Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Academic Press.